

Життя на карту
Андрій Анатолійович Кокотюха

Київська сищиця #1

Поліція була певна: смерть Івана Вольського – нещасний випадок. Та його дружина Анна знала: це вбивство. Іван саме розслідував серію загадкових самогубств, але хтось намагався прикрити справу і знищити свідків. Анна вирішує продовжити розслідування чоловіка. Проти неї – таємна спільнота вбивць і продажні поліцейські чиновники. Анна виявляє картярський клуб, де гравці ставлять на кін власні життя, а отже, впритул наближається до викриття таємного товариства убивць. Однак раптом виявляє: сліди ведуть у протилежний бік...

Андрей Кокотюха

Життя на карту

© Кокотюха А., 2020

© DepositPhotos.com / Observer, Ksenia_Pelevina, VitalikRadko,
обкладинка, 2021

© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», видання українською мовою,
2021

© Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», художнє оформлення, 2021

* * *

Розділ перший

Остання вистава сезону. – Шампанське в буфеті. – Дурна звичка. –
Розтоптаний капелюшок. – Грім і блискавка

1

– Вам погано, мамзель?

– Мені... ніяково, – визнала Анна. – Але не погано. Навпаки, добре. Дуже добре.

Була не в силах більше стримуватися. Відбігла якомога далі вглиб театрального коридору, накрила рота долонею, а потім – обома, щоб сильніше приглушити сміх. Служитель, поважний добродій із густими сивими

бакенбардами, виглядав ровесником Опері. Напевне, служив ще в старій будівлі, до пожежі.

Анна прочитала в його очах: широко здивований і поведінкою.

Лише поява з-за рогу чоловіка в новенькому мундирі титулярного радника стримала відданого служителя театральних лаштунків від обурення. Його стан видавали широкі ніздрі м'ясистого, вкритого червоним павутинням прожилок носа – роздувалися, мов у збудженого бугая.

Ніхто не мав права реготати під час драматичної вистави.

– Аню, все гаразд?

Чоловік спершу переконався, що з нею нічого не сталося. Уже потім мазнув колючим поглядом крізь круглі окуляри на суворого доглядача театального порядку. Той кахикнув, відступив на два кроки, застібнув верхній гудзик розшитої тонкою позолотою форменої тужурки.

– Винуватий, ваше благородіє.

– У чому?

– Ваню.. Іване Дем'яновичу, дай людині спокій, – Анна торкнула його за плече, стала поруч, узяла під руку, глянула на служителя. – А французькою я не мамзель. Навіть не мадемузель.

– Даруйте, мадам, – строгий добродій остаточно знітився. – Не впізнав вас відразу, пане Вольський.

– А якби впізнали?

– Заради бога, Ваню! Опера – не твій службовий кабінет. А цей достойний пан не в тебе на допиті. Не засипай його запитаннями.

– Біда, – зітхнув Вольський. – Як надрукували фото в газеті, то й упізнають у театрі, мов артиста. І не заборониш же. Публікувати портрети поліцейських – не крамола. Хоча я б заборонив.

– Іван Дем'янович зовсім не марнославний, – додала Анна. – Але його службовий обов'язок – ловити злочинців. Вони тепер усі грамотні, газети читають.

– Та хай собі читають!

– Читають – нехай, бога ради! Тільки читачам не треба знати, як виглядають слідчі розшукової поліції. Не варто газетам розмішувати мое фото.

– Київ – місто маленьке. Вас, пане Вольський, і без газет усі знають, – нагадав служитель. – Особливо після того, як зловили душогуба зі Святославського яру[1 – Урочище в центральній частині Києва. У процесі активної розбудови міста було засипане.]

– Знаєте, люб'язний, коли в Святославському та інших київських ярах не буде душогубів? – Той похитав головою. – Коли не буде отих самих ярів. Там же клоаки, справжнісінькі міські нетрі. Ідеальні місця, де плодиться всяка зараза, і я не про хвороби кажу.

– Ваню, не заводь шарманку, – Анна легенько стиснула чоловіків лікоть. – Проституції не стане, якщо закрити всі борделі. А пияки зникнуть, шойно

зачиниться останній трактир. Ми ж у Опері, а не на прийомі в генерал-губернатора. Отам себе можеш не стримувати. Хоча... толку від того мало.

Іван Вольський раптом зрозумів – справді, не час і не місце для таких важливих для нього розмов. Публіка теж не та. Хоч боротьба з криміналом постійно хвилювала поліцейського слідчого і розмови про методи були улюбленим коником, Анна мала рацію. Не варто мітингувати на кожному кроці й перед кожним слухачем.

Анна завжди мала рацію.

Через те Іван Дем'янович Вольський у свої тридцять три роки – титулярний радник, уже тиждень як помічник головного слідчого розшукової поліції. Новенький мундир замовив собі в кравця Лібмана на Подолі, щойно дізнався про підвищення. А вдягнув уперше, для виходу в світ із дружиною.

Київська Опера сьогодні урочисто закривала свій перший після відновлення роботи театру сезон.

Анна любила театр. Новомодні ілюзії її не приваблювали. Хоча з цікавості пішла, кортіло відкрити для себе нову сторінку київського життя. Взагалі початок століття писав таких сторінок більше, і не з року в рік, навіть не щомісяця. Складалося враження – що не тиждень, то якась новинка-цікавинка.

Іван якось повів дружину до Бергонье: там, у приміщенні театру Соловцова[2 – Один із перших стаціонарних театрів Києва з постійною театральною трупю. Заснований у 1898 році, вистави відбувалися в домі французького підприємця Огюста Бергонье (перетин Фундуклеївської (тепер – Богдана Хмельницького) і Пушкінської вулиць). Там же з кінця XIX ст. влаштовували кіносеанси.], розгорнули перший ілюзіон. Давали французьку фільму з моторошною назвою «Вбивство у лісі». Вольському, та й Анні теж, було цікаво глянути передусім професійним, фаховим поглядом. Сюжет виявився примітивним, але іншого вони й не чекали: народу нічого складного й не треба. Аби все зрозуміло, ще й з красивими акторками на додачу.

Ні, не видовище на білій стіні розчарувало. Могло навіть сподобатися, але тиснула атмосфера. Стільці стояли на рівній підлозі, і що далі сядеш, то гірше видно. Доводилося раз по раз наполегливо просити високого добродія перед ними, аби той, своєю чергою, був таким люб'язним, попросив свою даму зняти капелюшка з перами. Крім того, глядачі ілюзіону не користувалися жодним розкладом. Двері відчинені завжди, плати гроші, заходь хоч на середині сеансу, дивися з кінця до початку. Тож народ сновигав постійно, Анну метушня дуже дратувала й відволікала.

Дискомфорту додавала густа задуха. Гардеробу не було, у залі дозволяли курити.

Загалом тутешня публіка здебільшого не мала звички, можливості, або – того й того разом, митися щодня. Тютюновий дим змішувався з прикрими запахами поту, додавався сюди запах свіжих винних, пивних та горілчаних випарів – частина дам із кавалерами перед ілюзіоном не оминула буфету. Ближче до кінця Анну схопив головний біль.

Добре, що сам сеанс тривав недовго. Уже на вулиці попросила чоловіка зайти в найближчу аптеку по нюхальну сіль. Коли Іван запросив до «Кондитерської Семадені»[3 – Найвідоміша та найпопулярніша в Києві кондитерська, заснована власником цукеркової фабрики Бернардом Семадені (1845–1907). Містилася на Хрещатику, навпроти Міської думи.] – відмовилася, хоч любила туди зазирнути. Відчула раптом себе просякнутою

чужими запахами. Уявила, як озиратимуться на неї модні київські пані та панни, як водитимуть носами, будуть принохуватися, пошепки обговорювати... Звісно, так не було, Анна лиш, як зазвичай, накрутила себе. І все одно – іншим разом. Удома навіть попросила Христину приготувати їй ванну, а одяг, у якому була, гарненько почистити й вивісити на задньому дворі, у саду. Хай провітрюється якнайдовше.

Після цього негативного досвіду від сінематографу Анна ще більше полюбила театр. Опері відвела окреме місце, тому пожежу шестирічної давнини сприйняла як особисту трагедію. На той час Іван Вольський лиш починав залищатися, і вони мали йти на «Євгенія Онегіна», на вечірню виставу. Вранці було б зручніше та й дешевше – молодому поліцейському платили небагато, він економив на всьому й дуже тим переймався. Хоча Анні не признавався, розпускав хвоста, мов той павич. Та вона все розуміла без слів, хоча й не показувала цього. Навпаки, щоразу старалася підіграти, аби додати впевненості залищальникові. Тому, коли почула про пожежу і зрозуміла – їхні квитки також згоріли, переживала за Івана більше, ніж за театральну будівлю. Людина ж гроші витратила, економила на всьому, трусилася над кожною копійкою.

Квитки не пропали. Вольський від образи хотів був порвати їх, викинути на смітник. Анна попросила подарувати на пам'ять. Згодом «Кієвлянинъ» надрукував оголошення: за квитками на «Онегіна», не використаними в той злочасний для міського театру день, пускатимуть на ту ж виставу у Соловцовський театр. Вони сходили, того ж вечора Іван завів Анну на Володимирську гірку й там, над Дніпром, попросив її руки.

Символічно, що саме «Онегіним» трупа закривала перший після відновлення Опері сезон.

А в чому символічність її поведінки, Анні ще треба було розібратися.

Вона трималася весь перший акт. Терпіла щосили. Намагалася привертати до себе якомога менше уваги, бо реакція на почуте зі сцени справді виглядала дивно. Всі глядачі чули це. Хтось не надавав особливого значення. Хтось старанно робив вигляд – так треба. Тільки Анна Вольська що далі, то менше опиралася лоскотанню зсередини. Не витримала на початку другого акту. Добре, сиділи вони в партері, недалеко від виходу, тож Анна мала надію – актори не зважили на їхній квапливий вихід.

Рідна тітка Анни грала свого часу в першому та другому міських театрах, не могла похвалитися головними ролями, трупи в її час так само не мали постійного складу. Але яку б роль не давали, лицедіїв на сцені неабияк бентежить, вибиває з колії, дратує, коли під час вистави із зали починають виходити. Тітка дуже часто жалілася на низьку культуру глядачів, і Анна зробила з того висновки.

Та все одно не знайшла в собі сили терпіти довго.

Ленського, романтичного Ленського грав старший за персонажа актор. Його старанно намолодили гримом, який сипався просто на сцені, і не помічати цього було дуже важко. До всього актор мав помітне черевце. Пузо старанно зменшив корсетом, і щільно затиснутий живіт не давав повноцінно дихати.

На додачу він ще й гаркавив.

Якщо давали не комедію, Анна не дозволяла собі реготати під час вистави. Ще й у найбільш напружені, драматичні моменти. Проте сміх рвався назовні. Бажання сміятися виявилось сильнішим за вроджену делікатність та світські манери. Вона дочекалася найбільш зручного моменту, вислизнула – і нарешті випустила емоції на волю.

– Ми не підемо туди більше, – сказала Анна, кивнувши Іванові на запнуті важкою оксамитовою завісою двері зали. – Не сьогодні. Вибач. Почую ще раз – буде непристойний скандал.

– Нічого, – Вольський поправив окуляри. – Так навіть краще. Раніше повернемося додому. Нарешті відзначимо посаду. Якби не ти...

– Ой, Ваню, припини, – Анна відмахнулася від чоловіка, мов від обридлої мухи. – Не приписуй мені надмірних заслуг. Досить того, що ти бовкнув щось подібне тим газетярм. Міг би прикусити язика.

– Колись же доведеться сказати правду.

– Кому?

Замість відповіді Вольський почав жувати губами. Цією манерою чоловік укотре нагадав Анні такого собі мудрого кролика. Тим часом служитель досі чомусь стовбичив неподалік. Вона глянула прямо, немов замахуючись поглядом. Той схилив голову в делікатному поклоні, позадкував, залишивши пару на самоті. І раптом склалося дивне враження: вони з чоловіком тільки двоє в цілому театрі.

– То кому вона потрібна, твоя правда? – повторила Анна.

– Наша, – виправив Іван. – Наша правда.

– Наша – таємниця, – нагадала вона. – Ми ж так домовилися. Ти робиш свою роботу. Я час від часу щось раджу. Ти можеш слухати мене, можеш не слухати...

– Краще слухати, – вставив він. – Користі більше.

– Нехай. Ти зважаєш на мої поради. Злочини розкриваються. Душогуби та інші лиходії йдуть у тюрму, на каторгу, на шибеницю. – Від останнього слова Анну пересмикнуло. Вона повела плечима, бо раптом стало трохи зимно попри розпал літа, і трохи тихіше продовжила: – Ти доклався до справедливого покарання. Армія злочинців зменшилася на якусь кількість. Хоча за своє життя ти, як і хтось інший, не в змозі виполоти, вирвати з корінням усі ці будяки. Душогуби були до тебе, будуть після тебе. Та, повторюся, не має жодного значення, хто виводить на чисту воду кожного наступного негідника.

– Для мене – має, – Іван узяв Анну за плечі, стиснув, подивився їй просто у вічі. – Вже тиждень крутиться на язичку. Хочу сказати тобі це. Навіть слова знайшов, але ж ти не готова слухати.

– Я завжди чую тебе, – нагадала вона.

– Так, але... – Вольський зітхнув. – Знаєш, для мене все почалося в майстерні Лібмана. Вже тоді, коли старий єврей знімав із мене мірку, прийшло: я шию собі новий мундир для нової посади. Ця посада – чужа заслуга. Твоя, Аню.

– Дякую, – Анна легенько всміхнулася. – Отже, я тобі чужа.

– Не пересмикуй, кохана.

– А ти висловлюйся точніше, коханий.

Раптом Іван згадав, що вони в публічному місці.

– Не тут. Мені потрібна інтимніша обстановка.

– Мені теж.

Анна притулилася до чоловіка грудьми, гойдула стегнами.

Збоку видовище навряд відповідало усталеним правилам поведінки на людях. Дозволивши собі, точніше – ім обом миттєвий бешкет, Анна ступила плавний крок назад. Звично потягнула тканину, аби трошки підняти край сукні. Відразу ж згадала: вигулювала нову, скроєну за останньою модою, до якої ще не звикла. Нижній край уже не витирав порохи з підлоги, а сягав кісточок, відкриваючи невисокі підбори білих лакованих черевичків.

Іван обсмикнув мундир, напустив на лице соліднішого, ніж треба, виразу. Чим завжди смішив Анну: її чоловік ніколи не виглядав офіційним та строгим. Окуляри давали протилежний ефект – робили Івана несерйозним, навіть слабшим, ніж повинен здаватися мужчина. Саме це приваблювало в ньому свого часу. І не сприяло кар'єрному зростанню: молодий слідчий кілька років скнів у канцелярії, перебираючи, переписуючи, підшиваючи паперові стоси. Поліційне управління просто заткнуло Вольським дірку, яку давно треба було кимось заліпити. Довелося докласти чималих зусиль, аби ставлення до нього помінялося на теперішнє.

Зусилля доклали обое.

Новоспечений титулярний радник видобув із кишені золотий брегет. Річ коштовна, щедрий подарунок. Так купець першої гільдії Борисов віддячив слідчому Вольському за блискучо розкрите вбивство родини його брата. Іван натиснув пальцем на маленький гудзик, відкинув кришку.

– Ще не пізно. Справді, ну його, того гаркавого Ленського. Маємо право на ресторан.

– Невже десь є вільні столики?

– Для Івана Вольського будуть, – чоловік випнув груди, поправив окуляри на перенісці. – Хоч у «Гранд-отелі», хоч в «Англійському». Метрдотелі, Анно, стають у фрунт, як бачать мене. Теж твоя заслуга, насолоджуйся.

– Здається, мова йшла про інтимнішу обстановку. І навряд чи про окремий кабінет, хай навіть у «Гранд-отелі». Справжні заслуги люблячої дружини, – Анна делікатно наголосила на слові «справжні», пустивши при тому бісика, – коханий чоловік оцінить у зручнішому місці.

– Я тебе люблю, – прошепотів Іван, закрив кришку, підкинув брегет на долоні. – Не гаймо часу. Нехай нам викличуть сюди візника.

Він діловито роззірнувся, шукаючи, кому б довірити цю місію. Погляд зупинився на прочинених дверях буфетної. Далі стискаючи золоту цибульку годинника, Вольський рушив туди. Анна подалася за ним. Поріг буфету переступили разом.

Буфетник, високий вусань із блискучим, напomadженим волоссям, зачесаним на проділ, та в білосніжному накрохмаленому фартуху, нудився по той бік

шинквасу. Він сидів, підперши голову руками, і заглибився у своє, примруживши повіки. Під час вистави сюди мало хто заглядав, хіба котрийсь театральний працівник міг навідатися, аби потеревенити. Поява раптових відвідувачів пожвавила його вечір. Спершу розплющилося одне око, потім друге, і враз буфетника мов струмом знизу смикнуло: здригнувся, стрепенувся, вибалушив очі, навіть кречнув. Здавалося, що подружжя Вольських застало його за чимось непристойним, Анна навіть насторожилася.

Та вусань швидко опанував себе. Проманхнув шинквас білим рушником, уперся широкими долонями об стійку. Ще й подався вперед, усім своїм виглядом висловлюючи готовність прислужитися й виконати всі забаганки.

– Чого зволите-с, ваше благородіє?

– Послухай, люб'язний, – Іван видобув портмоне, пошукав у кишеньці для дрібноти, повторив: – Послухай-но, люб'язний, пошустри трохи. Екіпаж до входу потрібен, баришня хоче додому. Ось, маеш.

Буфетник зиркнув на срібний гривеник.

– За ці гроші я сам мотнуся кабанчиком, ваше благородіє. Чого не зробиш для такої людини.

– Якої – такої?

– Газети читаємо-с! – вусань розплився в усмішці. – Грамоті навчені-с!

– Молодець. Тільки махом. Тебе як звати?

– Гриша.

– Дуй, Грицю. Одна нога тут – друга на вулиці. Зажди, коли вже такий спритний, – Вольський поклав перед ним купюру, першу-ліпшу, яку схопили пальці. – Налий нам по келиху шампанського.

– «Парадізо» з голіцинських підвалів бажаєте чи французьке, «Вдова Кліко»?

– Французьке, – сказав Іван.

– Краще кримське, – не погодилася Анна.

– Дама сказала слово, – кивнув Вольський.

Буфетник швидко впорався з пляшкою. Звук звільненого корка відбився луною. Наповнивши два келихи, вусань поставив почату пляшку у відерце з льодом, підхопив його, переніс до зали, на круглий столик-грибок.

– Так зручніше-с!

Іван простягнув келих дружині, узяв свій, вони перемістилися до столика.

– А ти знаєш своє діло, Грицьку. Заробив на чай. Але не барися.

– Мене вже тут нема!

Буфетник здимів, навіть не скинувши фартуха. Вольський дзенькнув келихом об келих Анни.

– Початок вечора мені починає подобатися.

– Закрили театральний сезон, – Анна зробила ковток. – Ми не впораємося, і тобі, милий, доведеться платити за всю пляшку.

– Із собою прихопимо. Сядемо в екіпаж – придумаємо, що з нею робити. З наступного місяця підвищать платню на новій посаді. Вже на шампанське заробимо, не треба економити на святі.

Вольський перехилив напій гусарським жестом.

– Обережно. На тебе не схоже, – завважила Анна.

Чоловік не надто дружив зі спиртним. Дозволяв собі сидри та наливки, власноруч зроблені Христиною. Коли відвідував представницькі застілля, потягував коньяк, рідше – казенну горілку, і то намагався обходитися найменшими порціями. Навіть виробив власну тактику: вичікував, коли інші трапезники приймуть на груди стільки, що почнуть стежити не за чужими чарками, а за власними.

– У житті кожної людини є моменти, коли вона не хоче бути схожою сама на себе, – парирував Іван.

– А він тебе впізнав, до речі.

– Хто? – Вольський знову наповнив келих, долив дружині.

– Буфетник. Гриша. Григорій, – Анна кивнула в бік дверей, за якими той щойно зник.

– То тепер хрест, який я змушений нести. Газетним шпальтам треба дякувати. Мене впізнають, сама ж знаєш.

– Не так упізнав.

– Як це – не так? – Іван завмер із келихом.

– Точно не бачив тебе раніше наживо?

– Після відкриття нового приміщення ми з тобою бували в Опері двічі. Здається, в буфет заходили разок.

– Не зрозумів, – Анна обережно поставила келих поруч із відерцем. – Цей буфетник явно бачив тебе в іншій обстановці. Не як театрала. Як поліцейського. Ніколи не допитував його, не викликав до себе в кабінет?

– Я б не забув. Лице прикметне, рожеві щоки чого варті. Яблука стиглі з нашого саду.

– Дивно, дуже дивно, – Анна легенько стукнула нігтем об кришталевий бік. – Григорій злякався, побачивши тебе в дверях. Не відразу, а як розгледів. Я помітила це.

– Звук визнавати твою правоту. Але все одно не можу його згадати.

– Та я вірю тобі, вірю... Після згадки про стиглі яблука – особливо... Може, мені справді здалося. Не дістала задоволення від вистави, шукаю, до кого б чи до чого причепитися.

– Аню, ти ніколи нічого не говориш даремно. Тобі ніколи нічого не здається. Повернеться цей вусатий проноза – витрушу з нього всю правду, – зараз Іван говорив напівжартома.

– Здається, – хитнула вона головою. – Ти ліпиш із мене ідеал. Ось що здається. А ще – забув у гардеробі мій подарунок.

– Точно! – Вольський ляснув себе по лобі. – Ох я бовдур! Ти щойно довела – без тебе я нічого не вартий.

– Чекай, як підемо на вихід – прихопиш. Келихи ж іще повні в нас.

Дзенькнув кришталь. Другий келих Іван допивав обережно, не так хвацько.

– Буфетника цього по смерть посилати, – буркнув невдоволено.

– Ти мав справу зі смертю вже кілька років. І все ж краще не згадувати про неї всує, – застерегла Анна.

– Ой, із твоїми забобонами, Анно Ярославівно! Завдання ж просте. Що складного, ну скажи мені? Візників на Володимирській перед театром – трєбля гати. Куди буфетник побіг їх шукати? Вниз, аж до Хрещатика?

Відповісти дружина не встигла – захеканий Григорій з'явився, шумно видихнув, наче справді гасав довкола хортом.

– Даруйте-с! Карету зараз буде подано!

– Де тебе носило? – Тепер Вольський не грав, справді гнівався. – Я б швидше впорався!

– Винуватий-с! – буфетник посунув до шинквасу боком. – Ваньки, знаєте, то такий прикрий народ. Торгуються, ціни собі не складуть...

– Тебе хтось просив торгуватися? – grimнув Іван. – Скажи, тебе хіба про щось таке просили, га?

– Ваню, – рука Анни лягла чоловікові на плече. – Людина просто хотіла краще прислужитися. Ходімо.

– Тепер хай увесь світ почекає! – Вино помітно розбиравло, вдарило йому в голову. – Всі як змовилися зіпсувати нам вечір та настрої!

– Якщо ти сам того не захочеш, ніхто тобі нічого не псуватиме, – примирливо мовила дружина.

– Іноді до жінок варто дослухатися, – Іван повернувся до буфетника всім корпусом.

– Саме так. Як зволите-с, – Григорієве лице знову розтягнулося в усмішці, рум'янець повернувся. – Бажаю вам гарного вечора і доброї, спокійної ночі.

– Тобі того ж самого.

Вольський наповнив свій келих утретє. Анна не заперечувала, проте свій відсторонила. Іван відсалютував буфетникові, картина мала дещо кумедний, надто вже театральний вигляд. Допивши, витер серветкою вологі губи, без жалю зиркнув на залишки в пляшці, ступив до шинквасу, легенько ляснув розкритою долонею. Григорій миттю відрахував решту, з напівпоклоном простягнув. Вольський підкрутив краєчок свого вуса, постукав по купюрах зігнутих указівним пальцем:

– От хитрун. Гляньте, Анно Ярославівно, на цього вишкребка.

– Іване Дем'яновичу, тебе сьогодні тут усі запам'ятали. Закриття сезону вдалося.

Анні чоловік подобався саме таким – з ноткою ексцентрики. Бачила його таким не часто. Служба обмежувала певними рамками поведінку слідчого, а віднедавна – помічника головного слідчого розшукової поліції Вольського.

Вплела свою правицю в його підставлений лікоть.

Буфет, а заразом – театр подружжя залишило з відчуттям не знати якого, та проте все одно виконаного обов'язку.

3

Задуха сягнула піку – відчувалася так, що помацати можна.

Почала густішати глибоко по обіді, виростаючи з традиційної київської літньої спеки. Кияни звикли до неї, хоч це не означало, що погода подобалася. Анна виросла у Верхньому місті, у затінку Липок, і, як більшість містян, не надто зважала на погодні перепади. Жила з цим, бо з цим же й народилася. Проте кілька останніх років київське літо нагадувало про себе частіше й не надто приємними речами.

Місто повільно, але впевнено розросталося. Сюди перебиралося більше народу, тож зросла й кількість екіпажів. Кінські підкови та важкі металеві колеса збивали вгору пилюку, торгівці худобою гнали свою живність центральними вулицями, а за караванами роїлися мухи з гедзями. Тож сухий пил осідав у легенях, налипав на одяг, а вбрання, своєю чергою, прилипало до розпарених тіл.

Єдиний порятунок – оминати Хрещатик та прилегли вулиці. Залишатися в тіні власних садиб, провадити евакуацію на околиці, знімаючи дачі в Пущі, Русанівських садах чи ще далі, ближче до Гореничів. Або – літувати на Трухановому острові, ближче до дніпровської води та приватних купалень: загальні, міські, дешеві Анна не сприймала після першої ж спроби.

Густа задуха, подібна до тієї, у яку пірнуло з театру подружжя Вольських, передувала вечірній грозі. Влітку вони не аж так дивували, були не менш звичним, ніж спека, явищем. А для втомлених городян – приємнішим. На короткий час повітря робилося свіжішим, дихалося легше, хоча коротка сильна буря могла завдати комусь збитків. Передчуваючи чергову примху стихії, особливо наполохані люди всякий раз боялися ураження блискавкою, ще й не дай Господь кульовою.

Анна вважала себе сучасною, освіченою жінкою, якій не пасувало б зважати на подібні забобони. Щоденного прикладу Христини з неї було досить. Дівчина сільська, там рясне намисто можливих та неможливих страхів, із цим нічого не вдієш, місто їх не витравить навіть через три покоління. І все ж таки щоразу, коли погода обіцяла перетекти зі спекотної на грозову, Анна не могла відмовитися – брала чудернацьку старомодну парасольку з громовідводом.

Нині покійна Іванова матінка колись привезла її з Парижа, на той час то був шик, останній писк київських модниць. Вважалося, що така парасолька врятує від удару блискавки, а запорука тому – довгий тонкий ланцюжок, що сягав землі й мусив неодмінно волочитися нею. На щастя, ані власницю, ані

жодну з її подружок та знайомих громом не вбило. Лиш Анна не гарантувала, що їх уберегли саме такі громіздки аксесуари.

Виходячи з дому нині, Анна вкотре не змогла опиратися Христиному натиску. Тож лишила парасольку разом із чоловіковою тростиною. Палиця червоного дерева мала круглий набалдашник, була важкуватою, саме тому виглядала солідно. Анна поклала на неї око, щойно побачила у вітрині галантереї Міхельсона. Привабив найперше вигляд: будь-кому додасть ваги, а тим більше – її чоловікові. Нова, вища посада сама по собі вимагала поважного сприйняття. Іван, як бачила собі дружина, повинен лише стояти, мовчати й пильно дивитися на співрозмовника крізь скельця окулярів. Стискати при цьому набалдашник тростини не зайве. Ефект вийде, який треба. Створить героїчний ореол до, чесно сказати, зовсім не героїчної зовнішності слідчого Вольського.

Це ж Анна свого часу полюбила його саме за це – постійні, безперервні спроби довести, ствердити питомо чоловічі якості. Бо матінка-природа наділила Івана зовнішністю, яка не давала змоги сприймати його серйозно, справжнім мужчиною.

Купила за власні заощадження – від колишнього вчителювання ще трохи лишилося.

Екіпаж чекав біля бровки мощеного хідника. Іван елегантно перекинув тростину з правої руки в ліву – бавився так, відколи отримав дарунок. Випередив Анну на кілька кроків, подав руку з легким поклоном, допоміг сісти. Потому вмовстився в коляску сам, тицьнув набалдашником у спину бородатого сутулого візника. Той цмокнув на коня, сіпнув віжками, коляска рушила з місця й відразу ж звернула праворуч, на Фундуклеївську.

– Швидше б ти рухався. Чуєш грозу? – Іван шумно потягнув ніздрями повітря, уже ледь-ледь вологе. – Зараз як полле!

Анна лиш тепер звернула увагу – вони ідуть у колясці з низько опущеним верхом.

– Хай би підняв, – кивнула назад.

– Хай би не барився, – Іван цикнув зубом. – Навіть цікаво, чи випередимо зливу.

Мовби у відповідь далеко з правого боку гримнуло. Раз – несміливо, ніби прокашлюючись, розминаючись. Відразу вдруге – сильніше, хазяйським тоном.

– Десь над нами бахає, – Анна тицьнула гостряком парасолі в бік грому, враз стрепенулася. – Чекай, а куди ми ідемо взагалі?

– Як – куди? Додому. Чи ні? – здивувався чоловік.

– Куди прямуєш? – аби візник напевне зрозумів, до кого запитання, вона торкнула його нижче спини парасолевим.

– Так на Татарку[4 – Місцевість у Києві, розташована на узгір'ї між Подолом та Лук'янівкою. Назва походить від поселення етнічних татар, ремісників і торгівців. Активна її забудова почалася з другої половини XIX ст.], – візник лишався спокійним, знову ляснув коня віжками.

– Бачиш? Що не так, Аню? – пальці торкнули лікоть.

– Татарська вулиця! – голосно мовила вона. – Будинок тобі покажуть!

- Не звольте хвилюватися, пані, - прогуділо у відповідь.

- Скоро доведеш - накину, - пообіцяв Іван, сів до дружини півобертом. - Ти сьогодні аж надто підозріла. То буфетник не так дивиться, то ванька не туди везе.

- Везе він якраз туди, - Анна говорила, ширяючи думками далеко звідси. - Але поїхав раніше, ніж йому сказали адресу.

- Ой, заради бога! Від Опери він інакше не поверне! У нього, Аню, іншого маршруту нема.

- Є.

- Не розумію, для чого зараз оця твоя впертість.

- Сама не розумію, - Анна труснула головою, поправила кучері під капелюшком. - Звичка зважати на дрібниці.

- Корисна в моїй... нашій роботі. Зовсім зайва, коли ми випили шампанського й відпочиваємо. І... - чоловік витримав паузу, яку роблять, перш ніж виправдатися, - і про те, що хотіли, поговоримо вже завтра. Вибач. Знаю, в тебе були певні думки, почути їх - найперше мій інтерес.

- Може, й так, - Анна закусилла нижню губу, знову труснула головою, тепер - сильніше, сказала більш упевнено, твердо: - Справді, ти правий. Інколи корисні звички бувають дурними. А думки - чому були? Вони є. Але згодна. Не зараз же говорити на серйозні теми. Завтра маємо цілий день. І свіжі голови.

Копита прудко цокали бруківкою.

Гуркотіли важкі негумовані колеса.

Невпинно сунула гроза.

4

Дощ упав на них, щойно екіпаж заїхав на звивисту Татарку.

Перед тим червневі сутінки враз перетворилися на темряву. Все довкола мовби хто наклав чорною рядною, аж завмер від несподіванки кінь. Та щойно Іван зібрався гаркнути, як над ними вибухнув грім - і мовби прорвав дірку в небесній тверді.

Важкі краплі не падали рясно-густо - лилися щільним потоком. Анна ніколи не бачила водоспаду наживо, лише на картинках у «Довкола світу». Зараз дісталася нагоду уявити, яка вона насправді - нестримна, гуркотлива стихія. Так виливається вода з відра, але цього разу відро було величезним. Люди ж для того, хто поливав, виглядали дрібними, нікчемними створіннями, яких із земної поверхні можна змити отак, за один прийом.

Умент намокли всі трое - розкривати парасольку вже не було потреби й не мало сенсу. Анна пирхнула, як роблять купальники, невдало пірнувши й наковтавшись річкової води. Інстинкт кинув її в розкриті Іванові обійми. Чоловік притиснув її до себе обома руками, ногою копнув передок, заволав, перекикуючи гуркіт грому:

– Жени! Шмарклі жуеш тут!

При Анні він ніколи – гаразд, майже ніколи не був грубим. Хоча на службі дозволяв собі ще й не таке. Поліцейська робота зобов'язувала, там мало хто стежив за язиком і світськими манерами. І все ж її трохи збентежили нічим не виправдані різкість та злість. Візник не винен, що почалася злива. А Вольські, своєю чергою, могли пересидіти й напевне перечекали б негоду, додивляючись виставу. Тож провину за те, у що втрапили, Анна мимоволі переклала на себе. Хай би вже чоловік на неї сварився – хоча за п'ять років шлюбу подружжя Вольських не дозволяло собі сварок ніколи.

Гаразд – майже ніколи.

Тим часом візник і без команди погнав. Точніше, смикнувся, побіг чвалом уперед кінь, прискорений громом і відчутно наляканий блискавкою. Вона криво, навіпіл розколола небо точно над ними. Анна втягнула голову в плечі, лице щільніше заховала в оберемку Іванових обіймів. Майнуло – ось зараз яскравий гостряк блискавки прониже її наскрізь. Так, мабуть, виглядав гнів Зевса-Громовержця з давніх міфів: у дитинстві зачитувалася історіями про грецьких богів.

Кінь заіржав – тепер блискавка сяйнула ліворуч.

– Куди! Сюди, чорт забирай!

– Чого лаєтесь, пане?! Я звідки знаю, куди вам треба?

Коляска справді проскочила поворот на їхню вулицю. Візник натягнув віжки, лаючись уголос і не жаліючи вух дами-пасажирки. Кінь уперто тупцяв на місці, місив грязюку копитами, не бажав розвертатися й подав невдоволений голос іще кілька разів.

Суцільний потік із неба поволі перетворювався на великі, звичніші дощові краплі.

– Звідси добіжимо скоріше! – вигукнув Іван. – Без того вже мов хлющі!

– Моя сукня! – Анна мало не плакала. – Мої черевики!

– А мій мундир! – парирував чоловік. – Побігли, кажу!

– Христя помре, як побачить!

– Ага! Христя нас переживе! Гайда!

Скочивши з коляски на мокру землю, Вольський простягнув руки. Анна наважилася, ступила за ним. В останній момент згадала про парасольку й тростину. Потягнулася по речі, аж тепер утратила рівновагу на слизькому.

– Ай!

Вони впали разом – Іван таки встиг підхопити дружину, але не втримався, повалився разом із нею. Лиш в останній момент йому дивом удалося розвернутися так, аби Анна опинилася на ньому зверху.

– Та що ж ви так, пане! От же ж горе!

Візник поквапився на допомогу, хоч навряд аж так хотів цього. Анна вчепилася в простягнуту руку, ванька підняв її сильним ривком. Боком відступивши до найближчого дерева, Анна схопилася за стовбур. І тут знову

її прорвало, як допіру в театрі – зареготала дзвінко, нестримно, голосно, немов заповзялася заглушити сміхом грозу.

Ніби навмисне гуркіт послабшав, почав ущухати.

– Смішно тобі, – буркнув Іван, обережно стаючи на ноги.

– На себе глянь...

– А ти – на себе.

Блискавка сяйнула в повній тиші, це додало чогось лиховісного.

– Я той... Звиняйте, пане... Їхав би собі...

Анна й забула, що на них досі дивиться візник, котрий ще й зробився раптом рятівником. Машинально поправила сукню. Аж тепер зрозуміла: капелюшок злетів із голови при падінні. Грозовий вечір ставав світлішим, природнішим, а черговий відблиск із неба висвітив утрату. Під правою Івановою ногою.

– Та ідь уже, ідь! – відмахнувся Вольський.

– Гроші, – нагадала Анна.

– Тьху, справді...

Вольський із помітною огидою поліз у кишеню мундира. Видобув портмоне. Нахилився, аби хоч якось прикрити від дощу гроші. Підніс ближче до очей, пошукав і знайшов рубль. Подумавши, доклав полтину, тицьнув візникові. Той, помацавши, бовкнув обережно:

– Докинути б треба.

– За дощ? То до небесної канцелярії! – відрізав Іван, ховаючи шкіряне портмоне назад. – Подякуй краще, що я з тебе не вирахував.

– З мене?

– Ага. За задоволення.

Утративши до ваньки інтерес, Вольський нарешті помітив, що втоптав капелюшок дружини в багнюку.

– Та що ж таке сьогодні! – він нагнувся.

– Не чіпай! – зупинила Анна. – Лиши його! Я це на голову більше не надягну!

– Завтра поїдемо по новий!

– А сьогодні нарешті ходімо додому!

Дошова стіна ставала дедалі рідкішою. Краплі вже не були такими важкими. Розвиднювалося, приміло не так, відкочувалося далі. Блискавка знову нагадала про себе, але теж блякнула. Візник нарешті розвернув коня, тримаючи за вуздечку, почалапав назад неширокою вулицею.

– Стій! – крикнула Анна навздогін.

– Що? – запитали обидва, чоловік і ванька.

– Речі ж! – нагадала вона.

Ляснувши себе долонею по лобі, Іван добіг до коляски, підхопив з-під сидіння тростину й парасоль. Тепер коляска могла їхати. Вольський же посунув на Татарську, стискаючи парасоль в правиці, тростину – в лівиці. Анна знову реготнула.

– Згоден. Виглядаю, мов коханець із дешевого водевілю.

– Коханці недолугі й у дорогих водевілях, – Анна ступила кілька обережних кроків, притримуючи поділ сукні з обох боків. – Я сміюся тепер, бо уявила лице Христини.

– Їй, бідолашній, буде не до сміху. Сваритиме. Причому, Аню, чортів перепаде мені. Це ж я тебе не бережу. У грязюці викачав.

– Як тоді, пам'ятаєш, у Межигір'ї. Коли ти мене ледь не втопив.

– А ти лише попросилася закинути вудку з човна, – пригадав Іван. – Як на лихо, клюнуло. Ти сіпнула волосінь, шубовснула через бортик у воду.

– Ти – за мною. Як був, у костюмі. І штиблетах.

– Піджак усе ж скинув. І канотье.

– Добре, що я вмю триматися на воді. Потім ми пливли за човном, його ж віднесла течія.

Зараз Анна дивувалася сама собі. Обое змокли, вивалялися в багнюці, затишком і не пахне. Та все одно чомусь лишалися під дощем, ще й згадували кумедні, справді приємні для обох пригоди.

– Ми боїмося йти додому, під Христин гнів, – Вольський ніби прочитав її думки та пояснив поведінку.

– Ти боїшся, – уточнила Анна. – Мене наша мила Христина пальцем не зачепить. Лихим оком не дряпне. І взагалі: викрутить, мов рушника праного, не дасть роздягнутися.

– Треба перевірити. Тримай.

Іван простягнув дружині праву руку. Анна взялася за край парасольки, потім – за чоловіків лікоть. Так, вдивляючись під ноги й далі просякаючи літнім дощем, вони подалися до своєї садиби – четвертої праворуч від початку вулиці.

Спершу Анна не сприйняла рух попереду як щось реальне. Вітер шмагав дошовими струменями, гойдав дерева й кущі, якими щедро заросла Татарка і які не заважали мешканцям, навпаки, додавали затишку, навіть інтиму. Але вже за мить уклякла разом із Іваном – з-за бузкового куща, що розрісся неподалік від їхнього будинку, виступила темна постать.

Блискавка й грім ударили водночас, знову над головами.

Короткий, миттєвий відблиск вихопив із мокрої темряви лице – незнайоме, молоде, вкрите ріденькою борідкою. Анна встигла помітити студентську тужурку, натягнутий низько на лоба кашкет, навіть тріщину на лакованому козиркові.

Погляд метнувся нижче, за рукою незнайомця.

Гримнуло.

У блискавичному світлі – лезо.

– ВАНЮ!

Крик потонув у громовому гуркоті.

– АНЮ, НАЗАД! – гаркнув Вольський.

Не дочекався – сам ступив наперед, затулив дружину спиною. Незнайомець насувався, проте якось дивно. Невпевнено, приставними кроками, виставлена вперед озброєна зубата рука тремтіла. Втім, Анна ніколи за двадцять вісім своїх років не бачила так близько озброєного бандита. Їй дотепер не погрожували ножом ані вдень, ані вночі. Тож не знала, не розуміла, не уявляла, як має діяти нападник.

Зате інстинкт підказував, як слід діяти їй.

– ПОЛІЦІЯ! – вигукнула на всю силу легень. – ДОПОМОЖІТЬ! ПОЛІЦІЯ! ВБИВАЮТЬ!

Або їй здалося, або лиходія її пробі лиш підштовхнуло, прискорило його рух.

Під супровід нового удару грому, освітлений кривою блискавкою, він кинувся вперед, махаючи небезпечною для життя рукою навхрест. Іван устиг випередити, останньої миті ухилився, уникнув вістря. Дотепер обидві його руки лишалися зайнятими. Вольський заметляв перед собою водночас парасолею і тростиною – так людина зображує лопаті млина. Рухаючись таким чином, він пішов у контратаку. Нападник заледве встиг уникнути влучного удару – парасоля лиш збила з нього картуза. Вловивши розгубленість, Вольський пожбурих парасольку гостряком уперед на нападника, немов тубільський мисливець – списа.

Темна постать не встигла ухилитися. Кидок, хай не дуже зграбний, таки виявився влучним. Змусив зойкнути, це був перший почутий від нього звук.

– Ага! Не лізь! – гаркнув Вольський.

Чоловікове попередження навіть для Анни не виглядало переконливим. А нападникові, схоже, парасоля шкоди не завдала.

– Гроші, – процідив він. – На бочку. Гроші.

Іншої вимоги не слід було й чекати. Але й тут Анну щось підозріле зачепило за вуха. Дивувало й інше: вона раптом почала трохи менше боятися. Що заспокоїло, притлумило первісний страх – не могла собі пояснити, на потім відклала.

– Я віддам, – мовив Іван рівним голосом, який усе ж таки трохи тремтів. – Чуєш мене? Я все віддам. Стій на місці, де стоїш.

Гримнуло вже тихіше й далі.

Виставивши перед собою лівицю з затиснутою тростиною, помахавши для чогось важким набалдашником, Іван поліз у праву кишеню, куди ось шойно поклав портмоне. Анна не встигла попередити чоловіка вчасно – темна постать ураз стрибнула вперед, скорочуючи відстань. Цього разу Вольський виявився ще спритнішим. Рухом управного танцівника перемістився вбік, не відступаючи при тому від Анни, замахнувся, опустив набалдашник на вбивчий кулак. Чи удар вийшов сильним та міцним, чи нападник не чекав спритності від жертви – він зойкнув, вилаявся, та все ж ножа не впустив.

– Я віддам усе! – повторив Вольський голосніше. – Бери й тікай! Ніхто за тобою не гнатиметься!

– Іди! – долучилася Анна. – Забирай гроші, йди геть! – і хтозна для чого бовкнула: – Гроші й годинник. Золотий.

– Навіть якщо за половину ціни продаси...

Договорити нападник не дав. Ледь зігнув ноги в колінах. Чи шморгнув носом, чи видихнув, чи... Анна не могла повірити, що саме почула, який незвичний для грабіжників звук запідозрила. Саме цей подив збентежив, загальмував думки та рухи.

А наступної миті вклякнула, заціпеніла, ноги неначе вросли в мокру землю.

На її очах відбувалося дійство, у яке не могла повірити. Не готова була визнати, що бачить усе не на сцені, не на екрані ілюзіону, не на книжковій картинці чи малюнку в журналі про пригоди й мандри. Блискавка вкотре вихопила з мокрої дощової темряви лезо. Зараз воно блиснуло якимось по-особливому лиховісно.

Іван переклав тростину, свою єдину зброю, у праву руку.

Замахнувся нею знову, тепер – із наміром ударити точніше, влучити в голову, хоч якимось відлякати лиходія. Темна постать заступала шлях до їхнього будинку, і Вольський розвернувся так, аби нападник повторив його рух, став боком, відкрив прохід на вулиці.

– Аню, біжи! Біжи! Бі...а-а-а-а!

Чоловік ураз захлинувся, перша думка – від дощу, хай злива майже вщухла.

Потім Анна побачила, як Іван почав осідати.

Темна постать стояла над ним, рука з ножом опустилася раз, іще раз, іще.

– Ні, – вона заперечила побачене, повторила тим самим тоном. – Ні. – Та враз глибоко зсередини вирвалося оглушливе, розпачливе й жалібне водночас: – НІ! НІ! НІ!

Тіло знову набуло здатності рухатися. Перший порив – уперед, на допомогу чоловікові, який лише втратив рівновагу. Та ступила тільки два невеличких кроки. Нападник заступив жертву, знову вивергнув той самий дивний, зовсім не властивий для грабіжників із ножами звук. Спершу затрусив головою. Потім – виставив лезо, ступив до неї.

Гримнуло й блиснуло.

Це було останнє, що побачила Анна Вольська перед тим, як земля гойднулася і зробилося темно й тихо.

Розділ другий

Жало?ба, день десятый. – «Голубонько моя». – Обручка пані Романцової. – Московський засланець. – Босяк

1

– Уже туго. Досить.

Христина все ж дозволила собі підтягнути шнурівку ще трохи. У неї були сильні руки, з корсетами своєї королівни ніколи не морочилася довго. Особливо з новомодними, вкороченими. Їх почали рекламувати в газетах не лише як такі, що роблять жінку вільнішою та краще підкреслюють форми, а й також є анатомічно здоровими.

– Досить, – повторила Анна.

Вона не сердилася. Часом сварила Христю, коли вважала – є причина. Проте зараз, десять днів по тому, як у неї на очах зарізали чоловіка, не було сил ані сваритися, ані гніватися, ані плакати. А сили Анні потрібні, особливо – тепер. Мусила набратися їх перед задуманим візитом.

– Не ходили б ви, Я?рівно, туди сьогодні, – Христина відступила, глянула на пані критично, оцінююче, звично в таких випадках примруживши ліве око. – Хай вляжеться все.

– Вляжеться? – Анна відвернулася від люстра, зиркнула через плече. – Що вляжеться? Ти думаєш, коли говориш, чи аби щось бовкнути?

– Ой, звиняйте, – круглі Христині щоки запалали. – Я ж просто, я ж нічого...

– Все в тебе просто, – Анна поклала руки на обтягнуті корсетом боки. – А в мене, тобто у нас із тобою, все відтепер дуже непросто!

– У нас? – молодиця подалася вперед, в очах блимнув радісний вогник. – То не женете мене?

– Хіба сама навчуся шнурувати корсет, прати і готувати, – Анна не жартувала. – Ми лишилися самі. Я вбита горем, слабка. Але не дурна, щоб вигнати на вулицю помічницю. Яка, до всього, знає все, про що говорилося і що робилося в цьому домі.

– Ви, королівно, найрозумніша жінка на світі! – у словах Христини – жодних лестощів. – Таких мудрих голів на весь Київ нема! Та де Київ – у всій губернії не знайдеш! Сказала б навіть – у всіх губерніях довкола!

– За інші не розписуйся, – тепер Анна дозволила собі легенько всміхнутися. – Та сперечатися не буду. І коли вже я хоча б наполовину така мудра, якою ти мене бачиш, – мушу подбати про наше з тобою майбутнє. Треба якось утримувати себе, цей дім, тобі платня теж потрібна.

– Я обійдуся! – квапливо видихнула Христя.

– Невже? – Анна підняла брову. – Ти, може, й обійдешся якимось. А твоя родина?

Христина закусила нижню губу, шморгнула носом.

– Ви ж знайдете його, душогубця проклятого?

– Задля того до пана Харитонова йду, – цим Анна підвела під розмовою ризику. – Звари мені кави краще.

– Мо', чаю з м'яти? Листячко свіжесеньке, зраночку в саду вирвала.

– М'яти вже досить. Стільки перепила її цими днями, пахне кругом. Навіть там, де її нема. Занадто й не здорово. Тепер мені, навпаки, краще бадьоритися.

– Ох, бойова ви, королівно. Ловка!

– Без тебе знаю. Роби каву, часу мало. Пан Харитонов – зайнята особа. Хоч ми з ним домовилися вчора, довго навряд чекатиме. Лови? Його потім. Залізо кують, поки воно гаряче.

– Той ваш Харитонов – холодний. Крижина, бр-р-р, – Христя скривилася. – Бачила його вчора. Баньки – наче в дохлої риби.

– Тим більше потрібні сили для розмови з таким. І холодний розум. Вари каву, Христино.

Залишившись сама у спальні – десять днів тому затишній, подружній, тепер самотній, вдовиній, – Анна неквапом почала вдягати сукню. Довго не морочилася з вибором. Жалоба триває, взяла чорну, строгу, без оздоб. Одягалася перед великим, на повний зріст, дзеркалом. Люстро було забране у важку різьблену дерев'яну раму і міцно стояло на широких ніжках – майстер-різьбяр відтворив кігтясті лев'ячі лапи.

Розправивши складки на тканині, Анна завела руки за спину, почала неквапом зачіпати гачки. Впоравшись із третім, зупинилася. Глянула у дзеркало, схиливши голову набік. Оцінила. У люстрі – особа, котрій горе не докинуло віку, як це часто трапляється. Хіба лице досі лишалося блідим, що цілком влаштовувало Анну. Завдяки неприродній блідості з носика зникли, – гаразд, майже зникли, – дрібки ластовиння. Матінка, яка померла від сухот за місяць до їхнього з Іваном весілля, через що шлюбну церемонію пересунули, запевняла: так проявилися ознаки однієї з родових гілок.

Ані вона, ані тато, який три роки тому одружився вдруге та перебрався у маєток дружини аж під Новгород-Сіверський, ластовиння не мали. Зате, зі слів матері, такою прикметою природа щедро обрадувала її прадіда по материнській лінії, Левка Лемеша, який служив при Кирилові Розумовському. Але вже його син поміняв прізвище на російський лад, тож у дівочтві Анна була Лемешовою.

Її дратував власний носик, пістрявий, мов перепелине яечко. З ним виглядала зовсім по-дитячому. Дарма, що від матусі успадкувала пишні груди, предмет таємної, а то і явної заздрості знайомих і незнайомих жінок. Бажання мати великі перса змушували підкладати під корсети вироби зі шкіри, обтягнутої атласом. Вони надувалися і виглядали привабливо, якщо, звісно, повітря не починало виходити назовні у найменш підходящий для того момент. Але ластовиння на носі, ще й у купі з невисоким зростом, робили з Анни не жінку в розквіті сил, а когось на кшталт підлітка-

недоростка. Тривалий час у будь-якому товаристві, на будь-якому прийнятті на неї дивилися, немов на дитину, котра затесалася серед дорослих випадково. Або – навпаки, навмисне, через бажання чимшвидше знайти жениха.

Отак вони з Іваном Вольським і здибалися.

Його так само не квапилися сприймати серйозно. Вважали недолугим підлітком, котрий уперто лізе не в свої справи. Вже коли вони зблизилися, Іван, червоніючи й навіть затинаячись, признався: часом знаходилися охочі дати йому шигля, просто так, забави ради, аби вирости у власних очах.

Перша, хоч і не остання причина, чому Анна дозволила собі взятися за чоловікові справи.

Коли рипнули двері, вона не повернулася на звук. Нікого, крім Христини, в будинку нема й бути не може. За мить та з'явилася у дзеркалі позаду Анни, у руці – чашка на блюдечку. Спальню відразу заповнив аромат свіжозвареної кави.

– Дякую.

Не відводячи погляду від люстра, Анна простягнула руку. Христя піднесла блюдце ближче. Анна не поспішала брати, тепер дивилася на інше відображення. Дивно: молоді жінки були майже ровесницями. Христина навіть молодша на два роки – але мало коли їй давали справжній вік. У кращому разі накидали років п'ять-сім, а найчастіше кликали тіткою, а то й бабою. Все через опецькувату статуру.

Природа наділила Христю широкою кісткою, від чого вона виглядала тлустою. Обвітрене лице теж додавало років. Голос звучав густо, низько, і якщо не бачити – старша жінка балакає, а то й справді стара баба. Сама Христина не журилася, приймала себе такою, якою створив її Господь Бог, і свято вірила – рано чи пізно знайде собі жениха.

Хоч до Києва її відправили не по те.

Христина Попович була далекою родичкою Івана Вольського, племінницею двокридного брата чи щось таке. Жила родина на Полтавщині, деś під Лохвицею, мала невеличку цукроварню і чотирьох дітей. Їхні нещастя почалися, коли в будинок ударила кульова блискавка. Стояло посушливе літо, оселя зайнялася миттю, люди вибігли в чому були. Поки народ збігся на допомогу, гасити було вже нічого. Поповичі без того мали борги, раптові злидні загнали їх у ще більші, тож незабаром економію довелося продати. Від непосильного навантаження батько сімейства зліг, і його дружина не знайшла нічого кращого, як кинутися в ноги київському родичеві.

Не мала інших варіантів для вибору. Бо саме тоді, півтора року тому, їхній родич зробився знаменитим на все місто, та де – на всю губернію. Газети просто не мали права оминати увагою успіхи Вольського, а один найспритніший журналіст, Гліб Коваленко, навіть почав занадто набридати. Мовляв, не Путілінім[5 – Путілін, Іван Дмитрович (1830–1893) – перший начальник розшукової поліції Санкт-Петербурга.] єдиним, Київ відтепер теж має свого великого сищика, гідна відповідь столичним штучкам. А також, додав без зайвої скромності, власного Шевлякова[6 – Шевляков, Михайло Вікторович (1865–1913) – російський журналіст, письменник. Автор першої збірки оповідань про пригоди Івана Путіліна, яка була свого часу дуже популярна серед читачів.].

Іван тоді навіть загорівся, адже слава впала на нього несподівано-неждано, він не готувався до такого – але ж як приємно, чорт забирай! Проте Анна відрадилася, навчила, як слід говорити з писакою. Діставши відлуп, Коваленко не заспокоївся, став добровільним літописцем справ слідчого Вольського, відтоді друкував у «Київських губернських відомостях» по нарисі, намагаючись створювати по одному щомісяця. А в квітні приходив знову, хвалився – назбирав на книжечку, навіть знайшов, хто надрукує. Справа лише в добрій волі Івана Дем'яновича. Хай би підписав дозвіл на використання його прізвища. Ще й гроші за те може мати...

На той час Христя вже жила у Вольських. І Анна не уявляла, як раніше обходилася без її допомоги. Це єдине, чим Іван міг допомогти далеким родичам, аби не бачити їхніх сліз. Від часу, коли справи на службі пішли вгору, дозволив собі покласти Христині платню. Цілком достатню, аби хатня робітниця відсилала значну частину грошей додому й не надто обділяла при тому себе.

Анна категорично не приймала слів служниці чи прислуга, відразу назвавши Христю помічницею. А це виявилось справді так: попри старання матері, з Анни не виходило доброї господині. Вона не вміла куховарити: чоловік попервах отримував до столу недосолене чи пересолене, горіле, недоварене, словом, не надто смачне, не могла дати лад саду, хоча квітник піддався легко. Єдине, що їй далось – мереживне плетиво, тут вона пишалася собою. Проте плетиво для неї з якогось часу перестало бути просто забавою, рукоділлям, способом зайняти себе на дозвіллі. Її мідні спиці рухали чоловікові справи – і він знав те й цінував.

Не зводячи з себе очей, Анна піднесла чашку з кавою до губ, відставила мизинець. Застигла так, вільною рукою защеппула ще один гачок на комірці. Ковтнула, поправила пасмо волосся біля лоба.

– Гарна ви, Ярівно. Гарнуня, – не стрималася Христя.

Опинившись у Вольських та проводячи з Анною більшість свого часу, Христина попервах плуталася. Звертання бариня і барин тут не прийняли. Як називати хазяїв, нова пожилиця не знала. Зійшлися на Дем'яновичу, а далі вийшло складніше. Помічниця чомусь ламала язика, вимовляючи ім'я по батькові Анни. Нарешті скоротила Ярославівну до Ярівни, що видалось Вольським навіть дуже оригінальним. Потім якось розговорилися, і Христя дізналася: батько, Ярослав Лемешев, нарік доньку на честь доньки старокиївського князя Ярослава, тієї, що стала французькою королевою. Почутого виявилось досить, аби хатня робітниця почала іменувати свою благодійницю королівною, не інакше. Анна й тут не сперечалася, було в цьому звертанні щось від старовинних казок.

Їх вона в дитинстві дуже любила.

– Допоможи волосся вкласти. У мене досі руки тремтять.

– Відненька моя...

– Не жалій. Треба далі жити. Краще удачі побажай.

Господар кабінету особисто взяв важкий, оббитий шкірою стілець, поставив біля столу.

– Прошу, Анно Ярославівно. Будьте як удома.

– Тільки тепер згадала: ніколи не була в чоловіка на службі. І взагалі, не бувала тут у вас.

Анна обвела рукою приміщення.

– Ой, я вас умоляю, голубонько моя! – Харитонов награло сплеснув руками. – Що робити в нашій казенній конторі пристойним людям! Тут поліцейське управління, сюди вбивць доставляють, бандитів, грабіжників. Та присядьте, присядьте, в ногах правди нема!

Цвіркун.

Так Анна охрестила для себе Юлія Харитонова, щойно побачила чоловікового шефа вперше. Головний слідчий київської розшукової поліції був високим і худим. Коли Іван два літа тому представив їх одне одному на Володимирській гірці, під час молебну з нагоди хрещення Русі, Юлій Маркович був одягнений у темно-зелений костюм і на додачу мав на голові чудернацький гостроверхий капелюх, явно німецької моделі. У цивільному гроза злочинців помітно почувався ні в сих ні в тих, і Анна ще тоді завважила – статський радник Харитонов, напевне, належить до тих, кому затишніше в казенному офіційному мундирі. Але щойно Іван познайомив її з другою половинкою шефа, запитання відпали.

Дружина здавалася років на десять молодшою за Юлія Марковича, стежила за останніми модними фасонами. Тож чоловік, хоч-не-хоч, мусив бодай на широкий загал вбиратися не так, як на службу. Аби не виглядати поруч із молодію активною дружиною сухарем. До всього пані Харитонova маківкою ледве сягала йому плеча, тож чоловік вимушено нахилився, мовби ламаючись навіпіл. Чому перша асоціація – з цвіркуном, Анна довго не могла собі пояснити. Зрештою, уже вдома, поділилася цим враженням із Вольським. На що Іван розсміявся: мовляв, дружина укотре зробила правильний висновок. Адже Харитонova поза очі так і називали – Цвіркуном. Просто дотепер не було нагоди та й потреби говорити їй це. Хоча Христина потім буркнула: він більше рибину нагадує.

– Користуючись нагодою, знову висловлюю свої щирі співчуття, – Харитонов узяв руку Анни в свою, торкнувся губами. – Втрата, дуже велика втрата для всієї київської поліції.

– Вчора в нас ви говорили про це. – Цвіркун був серед запрошених на дев'ятий поминальний день.

– І готовий повторити знову.

– Аби ж це могло оживити Івана.

– Та якби ж то, якби, – Харитонов примостив навпроти Анни ще один стілець, сів, створюючи тим самим неформальну обстановку. – Бажаєте кави? Я віддам розпорядження.

– Дякую, – відповіла вона, не змогла втриматися, додала: – Чоловік жалівся, що кава в управлінні, мов у бочці наколотили.

– Є таке, – кивнув Харитонов. – Тільки для мене зварять смачну. Вірите?

- Охоче. Тільки ж я, Юлію Марковичу, не кавовий інспектор. Звісно, якщо такі бувають. Не перевіряю, що п'ють сищики та поліцейські агенти.
- Дотепно. Бачу, ви потроху приходите до тями. Якщо, звісно, після такого взагалі оговтуються...
- Я можу носити жалобу весь час. Але це не значить, що життя зупинилося.
- Захоплений вашою мужністю й силою духу, Анно Ярославівно. Слово честі, ви тримаєтеся дуже добре як для жінки, на чиїх очах зарізали чоловіка.
- Про це я й хочу поговорити.
- Тобто? Я не зовсім розумію вас.

Анна взяла невеличку паузу, аби вийняти з сумочки хустку. Очі лишалися сухими, та вона все одно промокнула їх, а потім недбало покрутила хустку, аби зайняти чимось руки. Потрібного ефекту досягла – Харитонов перевів погляд, відволікся, трошки розсіяв увагу.

- Щось робиться, аби знайти вбивцю?

Цвіркун стрепенувся, засовався на стільці.

- Помилуйте, голубонько! За кого ви нас маєте? Для всієї розшукової поліції, для кожного з нас то є справою честі! Честі мундира, наголошую!
- Як далеко просунувся розшук? Десятий день.

На лице Харитонова набігла тінь, він розпрямив спину, прокашлявся:

- З усією повагою, Анно Ярославівно... З величезною повагою, я кажу вам це щиро. Тобто, – він повторив утретє, – з найщирішою повагою до вас і вашої втрати, яка є також і нашою втратою... Словом, поліцейська робота має певну специфіку.
- Я вдова слідчого.

- Тим більше, – тепер Харитонов говорив сухо, рубаними фразами. – Звітувати про результати роботи поліцейські повинні лише своєму начальству. Субординація, голубонько моя. Ви, хай би як прикро це не звучало, особа цивільна. Маєте право цікавитися, як ми, колеги й друзі, шукаємо вбивцю вашого чоловіка. Проте жоден із тих, хто служить у цьому приміщенні, включно зі мною, не має повноважень звітувати вам. Хочу хіба що запевнити, і маєте моє чесне благородне слово: щойно результат буде і вбивцю заарештують, ви дізнаєтесь про це першою. Я особисто принесу вам добру звістку. А тепер, голубонько, не вважайте за хамство, – він підвівся, – та маю чимало важливих справ. У тому числі щодо слідства, яким ви справедливо переймаєтеся.

Анна лишилася сидіти.

Руки крутили хустку за краї.

- Ви мене відпроваджуєте?
- Хіба що маєте інші питання. Які я в змозі вирішити на вашу користь.
- Маю.

Харитонов знову сів, прокашлявся:

– Ну, прошу.

– Я лишилася без засобів для існування. Не секрет, що до одруження трохи вчителювала. Давала приватні уроки німецької та французької. Перші роки подружнього життя також займалася цим. Згодом облишила, вирішила повністю присвятити себе чоловікові. На той момент Іван... Дем'янович уже отримував пристойну платню, його почали цінувати. Так склалося, що заощаджень майже не робив.

– Прикро. Але, голубонько моя, поліцейське управління не в змозі призначити вдові слідчого Вольського довічну пенсію. Аби ще він загинув на службі. Тоді можна було б щось для вас зробити. Та й то...

– Іван загинув на службі.

– Його пограбували і вбили. Ви ж на власні очі бачили це, – Харитонову починав уриватися терпець.

– Не зовсім так. Убивство, яке сталося на моїх очах, було ретельно підготованим. І вбито мого чоловіка саме через розслідування, яке він почав за десять днів до того. Врахуйте цю обставину – і матимете доказ: Іван Вольський загинув на службі.

Говорячи так, Анна скрутила хустку у вузол.

Поставила на стіл.

Якщо придивитися краще – вузол нагадував собачу фігурку.

3

Правду казала Христина.

Після почутого господар кабінету справді зробився схожим не на комаху-цвіркуна, а на рибину. Холодну, мокру, слизьку, з вибалушеним поглядом. До всього ще й хижу – дивився так, немов збирався напасти і з'їсти слабшого.

Тільки ж він мене недооцінює, і не лише він, переможно подумала Анна.

– Звольте пояснити свої слова? – процідив Харитонов.

– Для того й напросилася вчора до вас на прийом. Про такі справи найкраще говорити з поліцейським у відповідній обстановці.

– Я мав про вас іншу думку.

– Невже? – брови Анни стрибнули вгору. – Яку саме? Б'юся об заклад – не мали жодної, Юлію Марковичу. Для вас, як і для решти, я лише дружина одного з кращих слідчих розшукової поліції. Мила, привітна, невисока на зріст. Голова з порцеляни, у голові – тирса. Ви ж такої думки про жінок?

– Прошу без новомодних емансіпе, – кинув Харитонов. – Моя дружина так само почала читати різні журнальчики. То все йде з Європи. А я завжди знав і казав: Європа – зло, розпуста й різні надмірності.

– Обійдемося без подібних дискусій. Тим більше, вони не стосуються нашої справи жодним боком.

– Нема ніяких наших справ.

– Є. Ви про це ще не знаєте. Але – є. І я прийшла, аби розказати про них. Тому відразу розкрию карти. Мені прикро, не дуже приємно, навіть не дуже годиться говорити в цьому кабінеті такі речі. Виправдовує мене одна-єдина обставина: я любила свого чоловіка. Люблю досі й кохатиму далі. Таким, яким він був. А був Іван Вольський звичайною собі людиною. Пересічною. Хорошою, втім – без особливих талантів. Розумієте?

– Не зовсім.

– Злочини, розкриття яких принесло Іванові славу, просування службовими сходами й посада – моя заслуга.

Анна мовила так просто, що попервах Харитонов не зрозумів почутого. Чекав продовження. Вона мовчала, і нарешті до господаря кабінету почало доходити. Реакція виявилася аж надто дивною. Підскачив, наче знизу сильно вдарила розтиснута пружина. Зробив коло круг столу, широко ступаючи й тим самим знову нагадавши тонконогу комаху. Далі зупинився під царським портретом, уклякнув, подивився на зображення, мовби питаючи поради. Нарешті повернувся на своє місце, але не сів – став за стільцем, стиснув спинку. Ще трохи – замахнеться, побурить чи в Анну, чи – об стіну.

Отака метаморфоза сталася менше ніж за хвилину.

– Зараз ви, голубонько моя, хочете сказати: розкривали злочини замість чоловіка? І я мушу в таке повірити?

– Я допомагала йому, – Анна сиділа спокійно, реакція Харитонова несподівано для неї самої додала їй упевненості. – Особливі сищицькі таланти йому приписали борзописці на кшталт Гліба Коваленка. Нема нічого складного в тому, аби розкрити кабацьке вбивство. Один п'яниця загнав ножа в живіт іншому, такому самому. Часто навіть не тікає й не завжди пам'ятає, що зробив і чому. Побутові справи Іванові Вольському, як більшості його колег, давалися легко. Це була його вершина. Проте я вирішила: мій чоловік має право претендувати на більше. Якщо ви зараз скажете: жінкам дуже просто влаштуватися на поліцейську службу, збрешете найперше собі.

– Ще раз, пані Вольська, – жодної більше голубоньки, все зайшло надто далеко, аби можна було віджартуватися чи знизити градус розмови. – Ви прийшли, аби заявити: ваш покійний чоловік, підвищений мною ж до посади мого особистого помічника, розкривав злочини не сам? А без вас Іван Вольський таких успіхів не досягнув би? За життя був нездарою, непридатним до поліцейської служби?

– Так. І не зовсім так.

– Припиніть! – Харитонов ляснув долонею по столу. – Годі вже мене плутати! Морочите голову, знати б пощо! Так, не так, не зовсім так! Чого ви взагалі хочете від мене!

Анна готувалася до подібної реакції. Сиділа прямо, рівно, непохитно. Так стримлять скелі, об які з гуркотом розбиваються хвилі найсильніших морських штормів.

– Я допомагала чоловікові, – повторила вона. – Якщо хочете, якщо слово консультант зрозуміліше вам – нехай. Нездарою Іван у жодному разі не був.

Доведеться вам повірити мені на слово: з повним нікчемою я б своє життя не пов'язала.

- Тобто ваш чоловік був не повним нікчемою?

- До слів чіпляєтесь. Я чудово вас розумію, не гніваюся.

- Гніватися? Вам? На мене? - Харитонов тицьнув себе пальцем у груди. - Здається, я здогадався. У вас помутніння від горя. Ви уявляєте себе власним чоловіком, якщо можна так сказати. Ви болісно переживаєте втрату, це сталося у вас на очах, вас неабияк вразило криваве видовище. Ви розгублені, не знаєте, що робити, до кого йти по допомогу. - Тепер він говорив із нею, мов із душевно хворою, яку треба заспокоїти заради власної ж безпеки. - Анно Ярославівно, я дам розпорядження. Вас відвезуть додому. Слово честі, почну клопотатися, шукатиму спосіб, аби вам поклали мінімальну пенсію за втратою годувальника. Повірте, викручуся. Зроблю, що можу. Навіть, - рука лягла на серце, - стрибну вище голови. Тільки нікому більше не заправляйте того, що зараз намагаєтесь довести мені.

- Не намагаюся, - Анна далі зберігала спокій. - Вже сказала. Дуже гарну, мудру фразу почула щойно: стрибнути вище голови. Краще про Івана та його здібності не скажеш. Є люди, і таких більшість, котрі на своєму місці справді не здатні робити більше, ніж роблять. Він працював... служив тією мірою, якою вмів. Генієм, яким його з певного моменту почали вважати, не був. Мені не потрібен геніальний супутник життя. З геніями непросто, Юлію Марковичу. Але там, де в нього не виходило, де він грузнув, я дозволяла собі трошки підказати.

- Чудово, - Харитонов схрестив руки на грудях, поворушив пальцями. - Балакаєте ви густо, наче мережива свої плетете. До речі, плетиво ваше вище всяких похвал. Серветки, зроблені вашими руцями, лежать у мене вдома у вітальні на видному місці. Ваша звичка дарувати рукоділля давно відома, дехто навіть чекає нагоди, я не жартую.

- Між іншим, рукоділля найкраще допомагає думати. Всі кримінальні справи, які зробили Івана знаменитим та піднесли його статус, я розкрила саме за плетивом. Серветка, про яку згадали... То ж була найперша справа, півтора року тому. Позаминула весна. Вбивство Лизавети Романцової, власниці галантереї на Великій Васильківській. Ви, добродію, так були здивовані успіхом слідчого, на якого не покладали надій, що прийшли до нас із візитом. На прощання я й зробила вам подарунок.

- Те вбивство розкрили ви? Знаєте, ми говоримо не про те. Ходимо колами. У таких випадках вимагають доказів. Уважно слухаю, доведіть.

- Справді, так буде правильно. Ви, шановний Юлію Марковичу, обговорюєте вдома з дружиною чи кимось із домашніх службові справи?

- Жодним чином. Поліцейська служба, шановна Анно Ярославівно, взагалі не обговорюється з тими, хто до неї не причетний. У нас забагато секретів.

- Мені б не знати! - вона сплеснула руками. - Іван довго, до останнього тримав усе в собі. Він спершу скнів у канцелярії, перекладаючи запорошені теки з купки на купку. Нарешті ви?ходив собі інше місце в цьому управлінні. Але поміняв він шило на мило. Розписували йому справи, котрі не мали жодних перспектив. Тобто простенькі: там білизну з двору вкрали, там у винну лавку залізли. Нецікаво, словом. Різниці між канцелярським шуром майже ніякої.

- Що я чую! Чоловік плакався дружині в жилетку!

– А хіба гріх? Хіба соромно висловити дружині накіпїле, наболїле? Іван розумів: так кар'єри не зробить, далеко з викраденими старими панталонами-кальсонами не піде. Прагнув більшого, широко прагнув. Та ви самі ж ось сказали: вище голови не стрибнути. Але – стрибнув. Так, з моєю допомогою. Пані Романцовій, жінці сорока трьох років, розкрив череп грабіжник. Знайшли його за добу. Попався, бо хотів продати її срібний хрестик у трактирі на Подолі. Навіть не продати, обміняти на випивку. Нещасний волав – не вбивця, хрестик на вулиці знайшов. Не повірили. Іванові та історія муляла. Він не міг зрозуміти, чим саме. Не витримав – поділився зі мною. Мовляв, сумнів є, а ось який – хтозна. – Анна захопилася, її оповідь уже нагадувала сповідь, надто довго тримала в собі те, чим давно кортіло поділитися й навіть похвалитися. – Я попросила розказати все детально. Жертва овдовіла за три роки до того, довго не змогла бути сама, завела стосунки з тим, хто ближче, аби не шукати далеко. Молоденький прикащик Олексій, двадцять вісім років від роду. Щоб укоротити язика пліткарям, незабаром обвінчалася з ним. Він же, молодий муж, підняв тривогу. Він же і вбив, як виявилось.

– Газети писали. З усією повагою, але – не вірю.

– А газети писали про обручку? – Анна пустила хитрого бісика. – Грабіжник нібито стягнув у жертви, до всього, обручальний перстеник. Так заявив згорьований Олексій, причому – відразу, щойно приїхала поліція. Іван, як слідчий, сам прийняв у молоденького вдівця заяву з описом украденого. Мені зайшло в голову відверто поговорити з близькими подругами вбитої. Жінка жінці довірить більше, ніж чоловікові, та ще й слідчому з розшукової поліції. Слово за словом – я дізналася, що останнім часом Лизавета з молодим чоловіком не дуже мирилася. Нібито він тягав гроші з каси, вештався по ресторанах, навідував дорогих повій. Знаєте, не тих, із Ямської чи Нижнього Валу. Навіть не хрещатицьких. Є такі дами з вищого світу, нудяться, хочуть пригод, заразом підробляють. Пустила Івана по такому сліду, хай би там як це не прозвучало зараз. Він знайшов даму, я з нею побазікала. Все підтвердилось. Гулякою був Олексійко.

– Це нічого не значить, – відрубав Харитонов. – Таких повно. Не всі вони вбивають власних дружин.

– Юлію Марковичу, ви ж знаєте: він убив. Навіть знаєте, як Іван Вольський довів його провину. Не знаєте лишень: викрила вбивцю я. Поділилася з чоловіком думками. Він зробив, як сказала. І вперше від часу служби став знаменитим, його нарешті помітили. Обручка, пане Харитонов, обручальний перстеник. Грабіжник міг забрати все, що завгодно. Крім того, чого жертва не мала, – вперше не лише за час візиту, а взагалі відтоді, як сталося горе, Анна всміхнулася. – Лизавета Романцова незадовго до загибелі зняла обручку з пальця. Перстеник обтяжував жінку, як і той відверто невдалий шлюб. Вона одружилася, аби не бути самою. І нікуди від самотності не поділася. Це мені повідала дуже близька пані Романцовій людина. А я звела все до купи, на пальцях пояснила Іванові. Могла помилитися. Та бачте – висновки правильні.

Поки вона говорила, Харитонов пустив спинку стільця, слухав, походжаючи й заклавши руки за спину. Так поважний професор слухає студента, якому, попри старання, вже виніс вирок і не має наміру ставити належну оцінку. Є на те свої причини.

– Саме таким був хід думок пана Вольського, – визнав, щойно Анна скінчила. – Виявляється, він виклав мені хід ваших думок. Ви вперто хочете, аби я в це повірив. Прийняв факт, що дружина розкривала вбивства замість чоловіка, аби зробити останнього знаменитим. Ви ж задля цього прийшли, у такому намагаєтесь мене переконати? Чи ні?

– Погано виходить, – визнала вона. – Бачу й чую, не ймете мені віри. Не надто переконлива й красномовна.

– Аж ніяк, – кивнув Харитонов. – Але з поваги до Івана Дем'яновича, Царство Небесне, – він осінив себе хрестом, – і до вас особисто, Анно Ярославівно, припущу на мить: усе так, як ви кажете. Питання: для чого ви прийшли з цим сюди, пощо принесли це мені? Задля компрометації покійного чоловіка? Навряд. Довести, що в нас, у розшуковій поліції, служать бовдури? Не думаю. Вольський справді зробився за короткий час знаменитістю, проте він був не найкращим, одним із кращих. Є посередності, не без того – вони, на жаль, всюди є. Нам, та де – мені особисто буде його бракувати. Тільки ж, голубонько моя, розшук не зупинився, люди працюють, знають свою роботу. Незамінних нема. Наприклад, з хвилини на хвилину чекаю на свого нового помічника. Прислали замість Вольського, святе місце не спорожніє. Тому, вибачте, мушу просити вас відкланятися та йти.

Анна повільно підвелася. Її пальці вчепилися в сумочку, сильно стиснули заціпку.

– Я прийшла, бо готова замінити Івана, – мовила, дивлячись у вічі співрозмовнику. – Для того й відкрилася вам. Мені далі треба на щось жити. Я хочу бути потрібною. Я стану в пригоді. Ви не пошкодуєте, Юлію Марковичу, – дихання зробилося частішим. – Не пошкодували жодного дня відтоді, як блискуче, справді блискуче завершилася справа Лизавети Романцової. Ви пишалися слідчим Вольським, так само зможете пишатися мною!

– Перепрошую, а ви – хто? – Харитонов двома широкими кроками скоротив між ними відстань, навис над Анною. – Припустімо, вам удалося мене переконати. Не переконали, але припустімо. Вдова слідчого Вольського надалі розкриватиме злочини замість моїх підлеглих? Дорослі, грубі, переважно не обтяжені світськими манерами чоловіки слухатимуться вас? Або, може, ви хочете стати першою в Києві, цілій губернії, навіть цілій державі жінкою-поліцейським? Сищицею – чи ким там себе назвете? – Він відступив, трохи заспокоївся, попустився, заговорив, мов до примхливої підлітки: – Ви просите неможливого й самі, бачу, зрозуміли це. Про всяк випадок попереджаю, дуже делікатно попереджаю: спробуйте понести подібну байку в якусь із газет, урядових, чи того гірше – бульварних, матимете неприємності. Прикро говорити таке молодій жінці на десятий день після того, як вона втратила чоловіка, та все ж мушу.

Анна відчувала – треба щось сказати.

Не мала слів.

Та й сили, накопичені навмисне задля цього візиту, враз вичерпалися.

– Ви навіть не хочете почути, за що Івана вбили?

– За гроші, – відрізав Харитонов. – Є пояснення, під яким ви вказали: з ваших слів написано правильно. Хіба не ви розповіли, як нападник вимагав гроші на бочку? Потім ваш чоловік вирішив захищатися, захистити також вас. За що й поплатився. Того, хто це зробив, шукають і, повірте, неодмінно знайдуть. Розкриття злочинів проти поліцейських для колег є справою честі.

– Юлію Марковичу...

У двері постукали.

- Прошу, прошу! - вигукнув Харитонов аж надто голосно.

До кабінету зайшов опецькуватий пан у синьому мундирі, лисуватий, з короткими бакенбардами й підкрученими вгору на помадженими вусами.

- Маю честь, - кивнув, стукнувши каблуками. - Я невчасно, Юлію Марковичу?

- Навіть дуже вчасно! Гостя вже йде!

Харитонов узяв Анну за лікоть. Вона випручалася, підхопила скручену хустку зі столу. Зіжмакала, сховала в кулачку.

- На все добре, - мовила сухо.

- Але дозвольте рекомендувати, - тепер Харитонов додав урочистості. - Лев Максимович Градов, дійсний титулярний радник. Той самий, хто вимушено замістить покійного Івана Дем'яновича. Відряджений спеціальним приписом із Москви.

- Навіть так? Чому не з Петербурга? - вирвалося в Анни.

- З ким маю честь? - поцікавився гість.

- Вдова вашого попередника, пані Вольська. Клопочеться про допомогу, і ми, звісно, не лишимо в біді. Я особисто піду по інстанціях і...

- Пусте, - зупинила його Анна. - Забудьте нашу розмову. Нічого не треба робити, нікуди не варто ходити. Житиму, як жила. До побачення.

Оминувши московського гостя, втративши всякий інтерес до Харитонова, вона підійшла до дверей, взялася за ручку.

- Хвилиночку.

- Так? - вона озирнулася на Градова.

- Мені вас не назвали.

- Боже, от я віслюк! - Харитонов сплеснув руками. - Ще раз тисячу вибачень! Вольська, Анна Ярославівна, прошу любити й жалувати!

- Дуже приємно, - тон і загалом вигляд Градова свідчили про зворотне. - Звольте почекати мене трошки, пані Вольська. Така нагода, бо я до вас збирався.

- До мене? Додому? Нащо?

- Справа незначна, Анно Ярославівно. Не вважайте за труд, почекайте, коли вже прийшли. Недовго. Це позбавить вас від мого візиту. Навряд чи ви готові приймати вдома гостей, таке горе.

Очі Градова їй не сподобалися навіть більше, ніж погляд Цвіркуна.

Поки йшли коридорами, новий знайомий не вимовив ані слова. Пройшли ціле крило, спустилися поверхом нижче. Щойно її супутник прочинив двері кабінету, Анна раптом здригнулася, ще й зойкнула тихенько.

- Щось не так? - поцікавився Градов. - Я встиг налякати?

- Кабінет.

- Що - кабінет? А, справді! Я зайняв робоче місце вашого покійного чоловіка. Бували тут?

- Я не ходила до Івана на службу, - Анна була невдоволена, треба краще тримати себе в руках. - Але ви праві. Він прослужив на цьому місці лише тиждень. Вас прислали замість нього. Отже, ви отримали його кабінет. Бачите, все просто.

- Здогадлива ви.

- Це погано?

- І колюча. Прошу, - Градов розчахнув двері, зробив гостинний жест.

Обстановка тут мало чим різнилася від тієї, що була в кабінеті Харитонова. Хіба саме приміщення було меншим. Анна ніколи не була у в'язниці й не хотіла там опинитися. Але щойно переступила поріг і роззирнулася, відразу уявила себе в тюремній камері-одиночці. Градов запропонував стілець, сам умостився за столом, витягнув із верхньої шухляди срібний портсигар із дарчою монограмою.

- Дозвольте закурити?

- Ви тут господар.

- Чоловік не труїв себе?

- Легені мав не дуже здорові. А ще він майже не пив, - додала не знати для чого.

- Коли так, потерплю трохи. Тим більше, справа у мене до вас дійсно невеличка. Хоча значна й вагома. - Градов затиснув портсигар між пальцями, заговорив, здавалося, до нього, не дивлячись на співрозмовницю. - Ви тут допіру спитали, чому не з Петербурга, а з Москви... Знаєте, я розумію вашу іронію.

- Жодної іронії. Звичайне запитання, жіноча цікавість.

- Дозвольте з вами не погодитися, - портсигар ліг на зелене сукно столу, Градов далі дивився повз Анну, на стіну. - Київ для мене - заслання.

- Навіть так?

- Чому тут дивуватися? Всякий мріє просуватися вгору. Де б і ким не служив. У Москві я обіймав нижчу посаду, ніж тут. Але все ж краще перевестися до столиці, ніж до такої провінції, як ваша.

- Вас пожаліти?

- Аби комусь не довелося жаліти вас.

Фраза шмагнула батогом - Анна знову здригнулася.

- Ви запросили вдову до колишнього кабінету її чоловіка, аби погрожувати?

- У пана Харитонова, напевне, є на вас час, пані Вольська. У мене - нема, - Градов нарешті перевів погляд на неї. - Тому прошу уважно вислухати. Аби потім не виникало дурних запитань. І більше нам бажано не зустрічатися не лише за таких, узагалі - за будь-яких обставин.

- Не палаю бажанням, - ядуче мовила Анна. - Готова уважно вислухати про ті самі, невідомі мені обставини.

- Ви все прекрасно знаєте.

- Усього, добродію, ніхто на цілому світі не знає.

- Припиніть словоблуддя, не треба, - Градов усе ж потягнувся по цигарку, підсунув важку попільницю, закурив. - Хай би там як ви це сприйняли, ваш чоловік загинув дуже вчасно.

- Що? - Анна не могла далі сидіти, рвучко піднялася. - Що ви сказали?

- Саме те, добродійко, що ви зволили почути, - його цигарка виявилася пахкою, москвич бавив себе дорогим тютюном. - На Івана Вольського віднедавна почали надходити сигнали. Як ви розумієте, не до нас у Москву, відразу в столицю. І не в кримінальну поліцію, в Охоронне відділення. Які розмови велися у вас удома? - Градов зиркнув на Анну знизу вгору.

- Звичайні...

Почуте збентежило, вибило з колії. Анна чекала неприємностей звідки завгодно. Розуміла, що найближчим часом легко не буде. Проте біда прийшла, звідки не чекала. Менше за все їй хотілося мати справу з жандармами й політичним розшуком.

- Отож. Звичайні - для тих, хто поширює що далі, то менше приховані сепаратистські настрої. Стоїть на позиціях мазепинства. Ставить під сумнів владу государя імператора як єдино законну й прийнятну для малоросійських губерній. Які там журнали почитував ваш чоловік? Кому з колег їх давав? З ким вів бесіди антидержавного змісту? Ви ж поділяєте його думки, у вас все на лиці написано.

- Добре, коли хтось уміє читати по лицях, - більше Анна не знайшла що відповісти.

- Вольському шукали заміну. Особа з такими поглядами не повинна обіймати високі посади, і взагалі - служити в поліції. Вашому Харитонову дали по шапці за короткозорість. Подумаєш, розкрив гучні справи... Слідчий повинен розплутувати справи, ловити злочинців, це не подвиг. Перш ніж просувати когось на вищу посаду, завжди треба зважати на благонадійність. А вже потім - на послужний список, - Градов знову затягнувся, збив попіл. - І хай вам буде відомо, добродійко, неблагонадійність, неналежна благонадійність, перекреслює всі досягнення по службі. Розкрию вам ще один секрет. Власне, тут уже нема жодних секретів, бо нема й вашого чоловіка. Хочете вдарити? - показав на мимоволі стиснутий Анною кулачок. - Валяйте, якщо легше стане. Тільки один раз, більше не потерплю. Мене принизили значно сильніше, це про переведення сюди, у вашу діру. Але ж так, виявляється, значно простіше. Хто винен, що в Києві нема належних кадрів? Роздумали битися?

- Не бачу сенсу, - кулачок розтиснувся.

– Мудро. Ви, так відчуваю, узагалі мудра жінка, Анно Ярославівно. Отже, обіцяний секрет. Вольського хотіли переводити з Києва. Арештувати слідчого за неблагонадійність, вигнати зі служби, навіть судити... Ганьба не йому чи його родині та друзям. Ганьба самій поліції найперше. Тож виносити сміття з хати ніхто не мав наміру. Нібито на підвищення, насправді – кудись у Сновськ, поліцмейстером. Навіть не знаю, де той Сновськ. Ви готові були в один момент залишити Київ і перебратися з милим аж туди, до чорта на горбок? Чи ви б не поїхали? З милим і в курені рай, хіба ні?

– Знайома з вами менше години. А ненавиджу, ніби ви гидите мені під двері від народження.

– Правильно. Не соромтеся. Валіть, що на душі, – Градов роздушив недопалок об денце попільниці. – Наскільки мені відомо, Іван Вольський був із тих, хто намагався робити нашу справу в білих рукавичках. Так ось, я рук бруднити не боюся. Білі рукавички, білі пальта – не для мене. І якщо вже мене прислали сюди, нібито на вищу посаду, а насправді – на бісове заслання, на своєму місці я розгрібатиму всю грязюку, що тут назбиралася. Вільнодумний сищик, навмисне не вигадаеть.

– Мені треба йти.

– Набрид? – Градов усміхнувся у вуса. – Розумію й охоче приймаю. З Москви, добродійко, не присилають людину для того, аби вона комусь подобалася. З Петербурга можуть. Там навчили шаркати чоботами по паркетах. Петербуржець усміхнеться в лице, а вдарить у спину. Ми ж, москвичі, гранично чесні. Не можете десь дати лад власними силами – маєте нашу силу, іжте з маслом. Насправді ви б подякували долі, Анно Ярославівно.

– За що?

– Ну як! Чоловік ваш пішов із життя, залишивши вам у спадок добру, гучну славу. Лишився прикладом для багатьох. Ви далі житимете, як жили. Оговтаєтесь, зустрінете когось. Удова знаменитого сищика, гарна партія. Я вже достатньо огидний чи постаратися ще трохи?

Анна рішуче підвелася.

– Напевне, пане Градов, на Івана Вольського хтось писав брудні доноси. І так, ви маєте рацію. Він залишив по собі добру пам'ять. Ви і такі, як ви, не встигли закидати його багном. Подобиць, а також прізвищ не знаю і знати не хочу. Запевняю вас: аби розмови, на які ви тут натякаєте, Іван вів у моїй присутності чи навіть зі мною, я б ніколи того не визнала. На жодному слідстві, на жодному суді, аби він відбувся. Але я вам вдячна. За цю розмову.

– Справді? Попереджений – озброєний, десь так?

– За інших обставин я навряд почула б те, що мені про свого мужа знати приємно. Власне, я завжди знала це. Тому і вибрала його, тому ми шість років були разом.

Анна підійшла до виходу, Градов не зупиняв.

Уже в дверях повернулася, поставила крапку.

– Іван відповідав своєму прізвищу. Вольський. Від слова «воля». Вільнодумство вважаю його найбільшою чеснотою. І не лише його.

Виходячи, стрималася в останній момент, не хряснула дверима.

5

З будинку на Володимирській вона не вийшла – вибігла.

Могло видатися збоку: злочинниця тікає з поліцейського управління. Гляди, хтось надміру пильний заволає: «Тримайте злодія!», ще й першим візьметься ловити. Анна справді тікала звідти, хоч ніколи нічого ніде не крала. На неї тиснули тамтешні стіни, стеля, а пик поліцейських чиновників не розрізняла, всі вони злилися для неї в одну, велику й огидну.

А лише десять днів тому дружина слідчого розшукової поліції, читай – теж поліцейського, ставилася до чоловікових колег із пошаною. Як і до Іванової служби. Дарма, що там усякі трапляються. Всюди, куди не глянь, трапляються різні люди. Поліція не виняток. Все одно ж без поліції не можна, доводиться терпіти певні, не надто прийнятні в звичайному житті методи.

Лиш не такі, які Анна Вольська щойно відчула на собі.

Літня київська спека вже вступила в права. Анна пірнула в запорошену липку задуху, наповнену сумішшю звуків жвавої міської частини. Цокали кінські підкови бруком. Дзеленькав трамвай. Ліниво, хоч і голосно, гарикалися візники з водовозами. Перегукувалися, мов у себе на обійстях, селяни, що привезли містянам городину, молоко, сир та іншу домашню смакоту. Гармидер іноді прорізав сюрчок городского, змушуючи всіх мимоволі відриватися від своїх клопотів та повертати голови на звук: раптом відбувається щось цікаве, про що можна пліткувати день, а то й два.

Анна повернула ліворуч, до Опери, ненавмисне, машинально. Уже опинившись поруч, стишила ходу, потім зупинилася. Спогади про місце, де була з чоловіком менше ніж за годину до його загибелі, були ще свіжими, віддавали гострим боєм усередині. На мить навіть здалося – ось він, Іван, стоїть на розі, мовби зустрічає. Труснувши головою, Анна відігнала марево. Місце, на якому стала, повернуло їй холодний розум, адже не лише викликало емоції, а й нагадало певні важливі обставини.

Треба повертатися до них – і до життя.

Повільно видихнувши, Анна пошукала очима й знайшла коляску. Сіла, назвала адресу. Всупереч правилам, кілька хвилин завзято поторгувалася. Лише намір шукати іншого змусив немолодого, з більмом на лівому оці візника піти на поступки.

Рушили.

Садибу чоловік успадкував від бабусі. Раніше вона мешкала на Подолі, але втомилася від частих підтоплень і перебралася вище. Після весілля молода сім'я якийсь час займала флігель у батьків Анни, у затишку Печерських Липок. Але недовго: Іван винайняв дві кімнати в доходному будинку недалеко від Львівської площі. Окреме помешкання давало водночас незалежність від сусідства з батьками та було лише за кілька кварталів від служби. Попервах чоловік отримував маленьку платню, канцелярську службу оцінювали за невисоким розрядом. Проте Анна тоді давала уроки,

засукала рукави, взяла більше учнів – і Вольські давали собі раду. Аж поки після бабусиної смерті нотар не відкрив конверт із її заповітом.

Опинившись у приватній садибі, Анна розгубилася. Батьки доклали чимало зусиль, аби дати єдиній доньці приватну, домашню освіту. Хоча спершу її віддали до жіночої гімназії, потім передумали, забрали дівчинку звідти. Тож до одруження Анна жила в затишку, сказати б, немов у теплиці чи оранжереї. Вчилася охоче, багато читала, німецьку й французьку опанувала досить легко. Вже згодом зрозуміла – батьки стояли на українофільстві, проте жоден освітній заклад не давав змоги навчити дитину відповідно до таких принципів. Її просто вилучили з довкілля, котре розчиняло у великоросійстві. Без того не обійтися, особливо – в київському довкіллі. Проте його можливо було врівноважити, на чому батьки й зосередилися.

Натомість мама чи то забула, чи то навмисне не приділяла уваги прищепленню доньці вмінь, котрі визначають суто жіночими чеснотами. Передусім – вести домашнє господарство, де головним умінням було готування. Мама час від часу поралася на кухні, ставала біля плити, коли треба було запекти качку з яблуками чи молочне поросся. Гості нахвалювали власноруч зварену мамину каву, ще вона могла і любила пекти пиріжки з вишнями й сиром. Але щодня, навіть щотижня того не робила, хіба до родинних урочистостей, великих світських та церковних свят. Зазвичай на кухні поралася вправна хатня робітниця. Тож Іванові Вольському дісталася дружина, чиї кулінарні здібності обмежувалися варінням кави, запарюванням чаю й бутербродами.

За плетиво Анна згодом узялася сама. Ще й дивувалася, як так справно виходило. Мабуть, уміння передалися від котроїсь близької родички по жіночій лінії. Та практичної користі від захоплення мереживним плетінням Вольські не мали, доки Анна не взялася допомагати чоловікові в його нелегкій справі.

Поки жили на квартирі, Іван не ремствував. Чоловік узагалі не нарікав на відсутність у дружини кулінарних здібностей. Сам не надавав їжі великого значення. Вдовольнявся легкими ранковими перекусами, міг і приготувати щось сам, більше любив обідати й вечеряти в місті. Анна ж легко давала лад у їхніх невеличких найманих кімнатах. Подумаєш – витерти пилюку, помити підлогу й вікна. Білизну та сорочки носила до пралі, сукні, костюми та верхній одяг чистила сама.

Тому спадок та переїзд на Татарку не на жарт налякали. Анна раптом перетворилася на хазяйку садиби в два поверхи з мансардою. Тут були велика зала, спальня, кабінет, бібліотека й ще кілька кімнат, призначення яких звична до менших помешкань молода жінка не могла збагнути. Але ще більше Анна розгубилася в саду. Враз виникла необхідність доглядати яблуні, груші й вишні, смородинові, порічкові та малинові кущі, а до всього – ще й квітник. Руки в неї опустилися, та вигляду не подала: вирішила освоювати місцевість поступово. Добре, що покійна бабуся наймала садівника, від його послуг не можна було відмовлятися. Єдине – гроші, яких догляд за садибою тягнув у рази більше, ніж необхідність платити за орендоване житло.

Ось чому поява Христини відразу дуже швидко розв'язала руки. На той час – не без допомоги дружини! – Іван Вольський здобув славу одного з найкращих, заледве не геніального молодого слідчого. Анна полишила своє викладання і дозволила собі впритул зайнятися не господарством, а натомість – чоловіковим кар'єрним зростанням. Іванові чоловічої гордості зовсім не зачіпало, що складні для нього справи розв'язував лише з її допомогою. А без жінчиних порад, міркувань та висновків почувався безпомічним. Христя ж давала раду кухні, садибі, саду, квітам, не лише ставши помічницею, а й набувши замашок управительки.

Саме управлінням вона й займалася, коли Анна під'їхала до будинку. Характерний Христинин голос, а особливо тон, ні з чим іншим неможливо було сплутати, почувши бодай раз. Саме зараз через паркан на всю вулицю линули прокльони – вона завзято когось шпетила:

– Руки твої зі сраки ростуть! Не цяпай мені тут, псяча голово! Нечистий мене смикнув зв'язатися з тобою, морда твоя цапина! Дулю з маком від мене матимеш за таку роботу, сучий ти сину, щоб тебе грім побив і качка ко?пнула!

Навіть якщо у відповідь огризалися, Анна того не чула. Коли треба, коли Христю заводили, перебалакати дівчину з Полтавщини не міг ніхто. Навіть якщо охочі зберуться гуртом, навряд чи у них щось вийде. Заплативши візникові, Анна прочинила хвіртку, зайшла у двір, і очам її відкрилася колоритна, хай не раз бачена картина.

Углибині, біля звалених на купу нерубаних, два дні тому привезених дров, тупцяв підозрілий, неохайно вбраний жалюгідний тип із підбитим оком. Ліва холоша його штанів була роздerta заледве не до коліна, тулуб прикривала брудна латана одежина, більше схожа на жіночу кацавейку. Розпатлану, вочевидь давно не миту голову прикривав картуз із тріснутим навскоси козирком. А ріденькі зарості на лиці справді робили босяка подібним до цапа. Причому – безпритульного: вештався в бур'янах міських околиць та ночами лякав таких самих, як ось цей, босяків.

Босяк стовбичив біля великої важкої колоди, на якій рубають дрова, з винуватим виглядом. Ліва рука стискала колун, правою нещасний ніби намагався закритися від Христиних прокльонів. Поруч валялися абияк розрубані поліна. Вгляdivши хазяйку, Христина показала босякові кулак, миттю поміняла риторику, зацокотіла:

– Мій гріх, Ярівно, та вже звиняйте! Воно в мене зара так буде відробляти, що на рік уперед дров нарубає! А потім, зараза така, ще бур'яни в усьому саду прополе! Зубами своїми гнилими, як треба буде!

Анна підійшла ближче. Огиду, перше відчуття, змінила цікавість, щойно глянула на босяцьку ліву руку.

– Що тут у вас коїться?

– Ви ж знаєте, Ярівно, як у нас тепер із грошима. Ото я хотіла як краще. Думала трошки зекономити. Дров нарубати треба, а тут ось це чудо тиняється, на опохміл шукає. Клявся-божився: на всі руки майстер, тільки пропився, жінка з дому вигнала. Бреше, не може бути в такого жінки!

– Вигнала, каже, – Анна всміхнулася кутиками губ. – Звісно, не може. Бо нема. Вже нема.

– Та голову він морочить, чорт рогатий! А я, дурепа, сама ж знаєте – повелася, послухала. Мені горілки не шкода, думала, обійдемося цей раз. Так воно ж, суче вим'я, цілу склянку вцмулило – а таке криворуке! Сокири ніколи не тримало! З чого ж воно жило, прости Господи!

– Гнати треба, – мовила Анна.

– Треба! І нажену! – Христина знову показала босякові кулак. – Тільки ж горілку я роблю сама, своїми руками! Її нахваляють такі люди, що ого-го! Я себе аж дуже ціную, аби за просто так різній босоті наливати! Ні, цапе, ти в мене все відробиш! Кожен ковток!

– Що на це скажете? – Анна ступила ще ближче. – Готові відробити частування, пане Коваленку?

Христя зойкнула, закрила рота долонею.

Босяк широко всміхнувся, оголивши зовсім не гнилі, як про них щойно говорили, зуби.

– Ви наскрізь бачите, Анно Ярославівно. Вас не обдуриш.

– То ти мене обдурив, погана твоя морда! – Христина оговталася. – Обманом пробрався! Тебе в двері – так ти у вікно!

– Даруйте, але пустили мене якраз у двері, – мовив Гліб Коваленко, вганяючи колун гострим кутом у колоду. – Тобто у ворота. Через хвіртку.

– Захочете обдурити мене по-справжньому, помийте перед тим ліву руку, – зітхнула Анна. – Не у всякого босяка на лівійці лишаються чорнильні плями. І дуже мало газетних репортерів, котрі пишуть лівою рукою. Шульга – особлива прикмета, пане Коваленку.

– Каюсь, недогледів.

– А ще – навчіться рубати дрова. Раптом доведеться вивчати життя дроворубів.

– Якщо дроворуби даватимуть поживу для репортера кримінальної хроніки – неодмінно скористаюся порадою.

– Я просила вас дати мені спокій зі своєю писаниною. До вас, бачу, не доходить. Опускаєтесь до примітивного маскараду.

– Хочу справити на вас враження. І до того ж, не такий уже мій маскарад примітивний. Церберша ваша купилася.

Христя вперла руки в боки.

– Мені його викинути геть, Ярівно? Просто випхати – чи вухо відірвати?

Анна відповіла не відразу.

– У вас нормальний, пристойний одяг далеко? – поцікавилася.

– Прихований тут поруч, на пустирищі. Не ходитиму ж я отак через увесь Київ.

– Перевдягайтеся й вертайтеся. Тільки на горілку більше не розраховуйте. На ваше щастя, дуже вчасно навідалися.

На цих її словах Гліб Коваленко відклеїв бутафорську борідку.

Зовсім інший вигляд, навіть у лахмітті босяцькому.

Розділ третій

Пляма від варення. – Шкіра і золото. – Картина з клаптиків. – Убивства під спільним знаменником. – Очі, вуха, ноги

Чорна кава, щедро розбавлена не молоком – густими вершками.

Такий колір мала парусинова піджачна пара, у яку перевдягнувся гість. Піджак і штани виглядали десь на розмір більшими, ніж треба. Але Анна не раз бачила Коваленка у різну пору року, за різних обставин, у різних товариствах та різному вбранні. Одяг на репортерів завжди висів, мов на вішаку.

Забави ради Анна якось посушила трохи голову над цією простенькою загадкою, і відповідь не забарилася. Одяг висів на чоловічих фігурах лише у двох випадках. Огрядний добродій може в такий спосіб приховувати черевце, аби виглядати на людях елегантніше. Або природа наділила власника одягу худорлявою статуєю, і навіть найвправніший кравець із Подолу не наважиться пошити штани в обтяжку. Не кажучи вже про популярні віднедавна крамниці з готовим одягом – товстунам там простіше щось надібати собі, аніж худим та мізерним.

До останніх Христина ставилася з дивною сумішшю зневаги й жалю. Відразу обзивала чахликом. Рідше – в очі, частіше – поза очі, залежно від статусу, ще й кривила при цьому губи. Поруч із огрядною, широкою в кістках грудастою молодницею з Полтавщини всякий худий мужчина здавався таким собі коником-стрибунцем і навіть губився на її фоні. Любила Христя Попович високих, бажано – огрядних, і дуже бажано – з гарним апетитом. Для неї саме тут крилася головна чоловіча чеснота. Звідси – жаль до кістлявих: вважала їх нещасними, бо їм не затримується в їхніх шлунках. Виходить, мов із качки, так примовляла постійно і щиро вважала худих слабенькими. У всіх розуміннях цього слова.

Анна не надто забивала собі голову властивостями інших, крім Івана, мужчин. Але мала свою натуру, яка вимагала звертати більш пильну увагу на тих, хто частіше крутиться поруч. Репортер Коваленко до таких належав, відколи поліцейський слідчий Вольський перетворився на зірку київського розшуку. Через те Анна знайшла спосіб дізнатися про Гліба більше.

Тридцять три роки, корінний киянин, з родини різночинців, батьки померли, коли була холерна епідемія. Їхній будиночок біля Кадетського гаю спалили за рішенням міської влади, бо інакше витравити холеру не могли. Восьмирічного Гліба забрала бездітна тітка, материна сестра, яка жила з чоловіком на Саперній слобідці. Хлопчина справді вдався від природи худим, часто хворів, тож не надто заможні родичі заледве не здмухували з нього пилінки, аби не підхопив чергової болячки. Забагато грошей забирали лікарі.

З якогось часу підліток усвідомив: треба гартувати своє тіло хоча б задля економії, аби клопотів із ним було менше. І почав займатися гімнастикою, не пропускав хрещенського купання, брав участь в аматорських запливах через Дніпро, опанував французьку боротьбу. Тож Христина помилялася: Коваленко, може, й здавався чахликом, але зовсім ним не був.

Не меншою мірою, а навіть більш ретельно ставився він до своєї роботи.

У газетах спершу публікував фейлетони. Вони сподобалися, Гліб мав гострий язик і не менш гостре, спритне перо. Описував київський побут і звичаї, дедалі частіше його стало привертати міське дно й усе, що з ним

пов'язане. Через те шлях кримінального хронікера був для Коваленка лише питанням часу.

Професія не лише зобов'язувала, а й змушувала спритного газетяра чіплятися до сищика й набридати йому, а ганяти репортера було марно. Анна вважала себе раціональною людиною. Розуміла: всяка гучна публікація про черговий успіх її чоловіка додавала йому не лише професійної ваги. Дружина широко хотіла його службового й статусного зростання. І разом із тим надто наближати до нього таких, як Коваленко, не квапилася. Обставини не дозволяли. Рано чи пізно можна втратити пильність, і репортер буде одним із перших, якщо не найпершим, хто опублікує сенсаційну новину: без допомоги жони знаменитий сищик не зробився б таким знаменитим.

Але десять днів тому все помінялося.

Готуючись прийняти несподіваного гостя, Анна тим часом теж перевдягнулася. Жалобну сукню, призначену на вихід, поміняла на більш затишну та звичну вдома – простеньку, сіру. Чорну мереживну стрічку у волоссі лишила. Трошки подумавши, вирішила переміститися в сад. Там, углибині, ще Іванова бабуся облаштувала невеличку затишну альтанку. Поруч – подібна до кругленького пенька металева грубка, спеціально пристосована, щоб варити варення.

Лише два тижні тому, а здавалося – в іншому житті Христина чаклувала тут, перемішуючи дерев'яною ложкою в мідній мисці приварену, ледь закипілу полуницю. Власної не мали, хазяйська помічниця носила ягоди з базару. Зате перші червоні вишні вродили в їхньому саду цього річ рясно, були обірвані, чекали своєї черги – але не до варення тепер. Коли Христя нарешті взялася до роботи, частину ягід довелося викинути, частину відібрала для наливки. Переварювала, що лишилося. І так виглядало, дуже соромилася з того, що в домі горе, а вона з варенням вошкається.

Анна навіть не стрималася, завважила: не переймайся, мовляв, роби, що мусиш. Жити далі треба, не лягати ж усім тут і не помирати повільно. Лиш після цих слів Христину попустило.

Зараз вона саме зладнала самовар. Поставила дві порцелянові чашки, у центрі столу – кришталеву розетку, полуничного конфітюру наклала з гіркою. Рипнула хвіртка, і з'явився Коваленко, – піджачна пара, солом'яне канотье, штиблети, з яких навіть устиг витерти вуличну пилюку, – Христина зустріла його сердитим поглядом. Не пробачила нахабного обману й навряд колись подарує. Анна занадто добре вивчила характер помічниці, аби дати Глібові шанс здобути її прихильність. Вирішила за краще не зважати, навіть усміхнулася стримано, запросила жестом:

– Сюди проходите.

Коваленко на ходу зняв канотье, поправив долоньку йоржик стриженого волосся.

– Якщо вас, милі дами, образив мій маскарад – прошу пардону.

– Підлиза, – не стрималася Христя. – Проліз у чужий дім гадюкою...

– Вужем, – Гліб миролюбно виставив уперед руки. – Гадюки отруйні змії. Боюся їх аж бігом. Вужі – ні, молочко полюбують.

– Еге. Слизькі однак, хоч вуж, хоч гадюка. Та все воно зветься гадиною, – Христина й не збиралася вгамуватися.

Анна легенько ляснула в долоні.

- Годі. Я запросила людину на чай з варенням. А ти апетит відбиваєш.
- Ох, дала б я йому варення...
- До-сить! - Анна піднесла голос.

Вираз обличчя був ще красномовніший. Христина зашарілася, опустила очі, пальці пройшлися кутиками фартуха. Коваленкові стало такту замовкнути й не гарикатися. Анна мовчки кивнула на лавку, він кивнув у відповідь, умостився.

- Подбаю про вас, - Анна підставила чашку під краник самовара. - Трав'яний, чебрець із м'ятою. Хоча, якщо вам краще кава...

- Не клопочіться. М'ята з чебрецем - те, що треба.

Тонкий струмінь потік із самовара.

Зрозумівши, що їй тут не треба, Христя розвернулася, погано приховуючи образу. Анна знала: не на неї. Дівчина ображалася на всякого, крім, звісно, покійного вже Івана, хто вільно чи мимоволі зазіхає на її суверенне право дбати про свою королівну.

- Строга, - зауважив Коваленко.

- Вам краще помиритися.

- Так я ж не проти. Вовком дивиться. Гляне - і все, замість мене купка попелу.

- Не жартуйте. Якщо ви не друг Христини, то ворог. Третього не дано.

- Отак категорично?

- Максималістка. Не сприймає іншого.

- Мені треба з нею дружити?

- Якщо хочете моєї дружби, - Анна закрила самоварний краник, підсунула другу налиту чашку до себе. - Ви ж задля цього влаштували маскарад?

- Ще раз вибачте. Лише десятий день після... - Гліб не закінчив фрази, відпив чаю. - Смачно.

- З варенням смачніше. Куштуйте, Христя старалася.

Коваленко наклав собі срібною ложечкою з розетки на маленьке блюдце, пригостився.

- Старосвітська домашня атмосфера. Ніби нічого й не сталося.

- Так пояснить машкару, - легко натиснула Анна.

- Ви вперто не хотіли зі мною зустрічатися. Вирішив зацікавити в такий ось, не надто звичний спосіб, - репортер з'їв іще ложечку.

- Вам удалося. Зацікавили. Навіть уявити не можете, як вчасно. Відкрили мені несподіваний бік вашого таланту.

- Тобто?

- Лицедійство. Перевтілення. Так поведуться справжні поліцейські агенти.
- Кримінальному репортеру без цього теж не можна. Як інакше зливатися з середовищем?
- Маєте чималий досвід, - Анна не питала, твердила.
- Біда навчить. Тобто, - Коваленко відразу виправився, - не так біда, як потреба. Без таких кунштюків моя писанина - лише писанина, не більше.
- Гаразд, - Анна відсунула недопиту чашку, надто різко, аж хлюпнуло через край на стіл. - Не важливо тепер, чому вам так припекло звернути на себе мою увагу. Зараз важливішим є інше: ви, повторюся, нагодилися дуже вчасно. Навряд чи відмовите в проханні.
- Не відмовлю, - запевнив Гліб швидко.
- Навіть не знаєте, про що мова.
- З вами і для вас готовий на все.
- Чудово. Ви допоможете мені знайти вбивцю мого чоловіка.

Ляп!

У той момент Коваленко саме підносив до рота повну ложечку.

Рука здригнулася, гойднулася.

Полуничне варення розтеклося по лівій холоші неохайною плямою.

2

Анна коротко передихнула.

Поки Коваленко збентежено тер пальцем забруднене місце, видала йому скоромовкою те саме, що кількома годинами раніше розкрила в кабінеті Харитонову. Почавши говорити, вона відчула - за крок від того, аби передумати. Перепросить, забалакає власну ж пропозицію, навіть звелить Христині почистити штани незграбному гостеві. Треба остаточно спалити мости й не ганьбитися бодай перед собою через власну нерішучість, навіть боягузтво.

Слухаючи, репортер забув про пляму і взагалі перестав зважати на вимашені штани. Завмер із розкритим ротом і не квапився закрити його, коли Анна завершила чи то сповідь, чи то зізнання. Почуте шокувало Гліба. Весь час, поки вона говорила, тримав блюдце із залишками варення у зігнутій лівій, міцно стискаючи пальцями край. Збоку могло здатися - чоловік тримається, бо то його остання надія й можливість не впасти.

Анна передумала.

- Мабуть, усе ж таки запропоную чарчину. Горілка, наливка на горілці.

Іншого способу оговтатися вона для Гліба не бачила.

Коваленко мовчав. Анна повторила, та він немов не чув. Обвів поглядом кут саду, ніби ніколи раніше на бачив дерев та кущів і взагалі прокинувся, виявивши себе в Країні Див. Акуратно зішкрябав із денця рештки варення. Зі властивою передусім дітям ретельністю облизав ложечку. Поставив посуд на стіл, глянув на Анну, погляд випромінював недовіру, вичавив:

- Так не буває.

- Але так є, - спокійно відповіла Анна.

- У це неможливо повірити. Я не вірю.

- Якщо ви у щось не вірите, це зовсім не означає, що такого не може бути.

- Дозвольте запитання... Тобто, - Коваленко труснув головою, потроху приходячи до тями, - навіть без дозволу запитаю. Ризикую дістати навзаєм ляпаса, ще й не одного. Та навіть якщо ваша віддана Христя сприйме це як сигнал порвати мене на клапті й охоче шматуватиме, все одно запитаю.

- Дозволю. Готова витерпіти будь-яку безтактність.

- Зі сказаного напрошується лише один висновок, Анно Ярославівно. Ваш покійний чоловік, Царство Небесне, Іван Дем'янович Вольський... гм...

- Сміливіше, - підбадьорила Анна. - Втім, я закінчу за вас. Вас цікавить, чи не був Іван дурним. Чи взагалі своє місце займав. Бо нічого іншого на ум не приходить, коли чуєш подібне. Дружина розкриває злочини замість чоловіка, а чоловік отримує всю славу. Геніальний сищик, київська знаменитість, гордість розшукової поліції виявляється пшиком, фуком, фітюком чи як таких осіб ще іменують. Дивуюся з вас, пане Коваленку. Зазвичай язик підвішений, за словом у торбу не лізете. А тут немов заціпило. Я правильно зрозуміла те, про що ви не наважитесь запитати?

- Язык справді не повертається, - визнав Гліб. - Не можу дозволити собі сумніватися щодо здібностей загиблого в його власному домі, у його власному саду. Але ж саме так, як ви щойно сказали, це й виглядає. Якщо кому розказати.

- А ви нікому й не розказуйте, - у тон йому мовила Анна. - Шеф розшукової поліції пан Харитонов мені вже не повірив.

- Ви і йому...

- Так! Дуже шкодую про це. Проте зовсім не боюся, що Цвіркун, як його називають, колись використає наш із Іваном секрет проти мене. Якщо він так зробить, йому доведеться писати прохання про відставку. Найкращий слідчий виявився нікчемою, позбавленим усіляких талантів. Замість нього думала, прости Господи, баба! - Анна наголосила на останньому слові, повторила: - Баба, пане Коваленку, баба. Аби не це, хтозна, раптом би все й обійшлося. Ніколи, ніхто й ніде в нашому світі не визнає, що жінки в сищицькому ремеслі теж можуть бути чогось варті. І це не єдина моя страховка від непотрібного розголосу. Бо пан Харитонов, на відміну від мого чоловіка, людина справді невеликого розуму. Гарантую, запевняю, б'юся об заклад - не повірив жодному слову. Вирішив - молода вдова все придумала з горя, аби вибити собі якусь там грошову допомогу за втратою єдиного годувальника. Навіть припустив, що це я його в такий хитрокручений спосіб шантажую.

- Цвіркун справді дурень, - погодився репортер. - Ще й вірнопідданий. Дурість, пані Вольська, є головною рисою вірнопідданства. Сказав би,

важливою рисою, чеснотою. З точки зору тих, хто ставить різних цвіркунів на високі посади. Розумний, чого доброго, думати почне.

- Але своє чиновницьке діло Юлій Маркович знає добре.

- Не сперечаюся. Від Харитонова більше ніде в поліції користі не буде. Ваш чоловік, Анно Ярославівно, своїми успіхами лише сприяв його кар'єрі. Та виправдовував посаду, яку Цвіркун обіймає. У нас же як: успіх підлеглого - це передусім успіх його начальника.

- Отже, особисті заслуги слідчого Вольського ви вже не ставите під сумнів.

- Той випадок, коли жінка робить чоловіка, - Коваленко вирішив обмежитися таким компліментом.

- І пропоную першу угоду, - Анна простягнула через стіл руку долонею догори. - Більше ми ніколи, за жодних обставин, не говоримо про Івана. А його чеснот і вад не обговорюємо й поготів. Мають значення лише справи, якими він займався, - в останній момент ледь не зірвалося ми. - Конкретніше, та справа, через яку він загинув.

- Приймається, - легко погодився Гліб. - Але ви сказали - перша угода. Будуть наступні?

- Не маю іншого вибору, окрім як запропонувати їх вам. Уже довірилася. Щось мені підказує, що ви не рознесете сенсацію по всьому Києву. А надто коли є шанс здобути іншу сенсацію, ще гучнішу. Ну?

Коваленко легенько торкнувся своєю долонею її.

- Чудово, - Анна забрала руку. - Другу угоду ви щойно почули. Я роблю все, що треба, аби витягнути на світ божий убивцю Івана й того чи тих, хто за ним стоїть. Ви з вашими здібностями, можливостями й досвідом допомагаєте мені. Буквально - робите, що і як я скажу. Підете, куди буде треба. Розпитуєте того, кого треба. Словом, доведеться слухатися жінку. Коли б не викрили злочинців, саме ви підете з усіма зібраними відомостями в поліцію, до Харитонова. Зробіте так, аби вам повірили. А коли поліція затримає нарешті всіх причетних, опублікуєте блискучий репортаж. І хтось, раптом продасте якомусь видавцеві історію для сенсаційного роману. Люди люблять таке. Господи, пане Коваленку, ви ж хотіли зробити з Івана другого Голмса! Чи на крайній випадок - другого Путіліна! Ось вам усі карти!

Гліб помітно пожвавився. Він уже згодився з правилами гри. Анна не лише відчувала, а й бачила це.

- Пропозиція заманлива, смачненька. Лишається з'ясувати для себе одну дрібничку.

- Дрібничок у цій справі нема й бути не може, - відрізала Анна.

- Ви намірилися знайти вуличного грабіжника, такого собі апаша[7 - Кримінальна субкультура, яка існувала наприкінці XIX - поч. XX ст. у Парижі. Основна кримінальна спеціалізація - вуличні пограбування, що часто завершувалися вбивствами. Назва поширилася за межі Франції як загальне визначення вуличних бандитів.], - Коваленко не слухав її. - Розбійники нині - пошесть, і не лише нині. Що аж такого сенсаційного в тому, що я, репортер, знайду якогось босняка? Нехай він зарізав відомого поліцейського слідчого. Тільки ж, Анно Ярославівно, боснякам-апашам насправді все одно, кого грабувати. Вони, мадам, не розбирають. Бачать

добре вдягненого пана – і все. Господи, та хіба лише за одягом визначають! Підіть у робітничі поселення, запитайте довкола залізниці чи на Саперній слобідці, де я виріс! Іде собі роботяга з трактиру в день получки, так може ту получку додому не донести. Що дивом не пропив, те розбійники заберуть! Рипнеться, шарпнеться – ножом у пузо!

– Івана Вольського вбили, – складалося враження, що Анні заїло платівку, на манер патефонної.

– Хіба хтось тут сперечається?

– Ви.

– Хіба?

– Торочите мені про грабіжників, які за гаманець заріжуть.

– Я не лише писав, а й читав, як інші цитували вас. Нападник вимагав грошей і погрожував!

Ну, ось і настав час.

Анна не відповіла. Замість того поставила на стіл перед Коваленком дамську сумочку. Приготувала раніше й тримала дотепер поруч, біля себе, аби гість не бачив. Нічого особливого не було б у тому, аби побачив. Кого здивує жіноча сумочка, що лежить поруч із жінкою. Проте саме зараз Анна відчувала потребу в додатковому ефекті.

Не все ж Коваленку фокуси показувати, бороду собі клеїти.

Пальці розстебнули сумочку.

Взяли за краї, перевернули, струснули.

Два предмети вивалилися з її неглибоких надр.

– Гаманець. Портмоне чоловікове, крокодилова шкіра. Купувала йому на Різдво. Усередині – триста рублів. Як тоді лежали, так і досі там, – палець торкнувся годинника. – Золотий брегет. Подарунок купця першої гільдії Борисова, знак подяки за розкриття його справи. Був у іншій кишені. Там і лишився. Вбивця нічого не забрав.

– Не встиг... мабуть.

– Пане Коваленку, ви щойно визнали – не лише самі відтворювали почуте від мене, мої покази, а й читали те саме в інших публікаціях. Я зомліла. Втратила свідомість, коли на моїх очах загинув Іван. Думала – це останне, що побачу в житті, бо нападник посунув із ножем на мене. Лив дощ, гримів грім, лупила блискавка. Жодної душі довкола. Ніхто не чинить опору. Нехай душолюб із доброго дива вирішив пожаліти мене. Ніхто не заважав йому довести справу до кінця, обчистити кишені своєї жертви. Ніхто й нічого, пане Коваленку. Але він не взяв ані гаманця, повного грошей, ані золотого годинника. Це було вбивство. Пограбування – прикриття. Мого чоловіка Івана Вольського вбито навмисне. І злочин готували довго, ретельно, дбайливо. І той, хто напав на нас, – дрібна ланка. За ним стоять дуже небезпечні люди.

Дж-ж-ж-ж-ж!

Де не взялася враз бджола.

Пролетіла повз Глібове вухо, покружляла над залишками варення. Анна прикипіла поглядом до несподіваної гості. Але Коваленка поява бджоли раптом поглинула цілковито. Він уклякнув, ніби необережний рух провокував бджолу атакувати. Затамував подих, ліва рука повільно, міліметр за міліметром, потягнулася до канотье.

Тим часом бджола приземлилася на денце блюдечка. Хоботок торкнувся солоденької ляпки. Гостя потерла передніми лапками, взялася до справи. Не зводячи з неї очей, Коваленко обережно підніс капелюха. Анна побачила – зараз довкола Гліба зупинився весь світ. Не існувало нічого, крім бджоли-ласунки.

Комаха вмостилася зручніше – для неї теж нічого не існувало.

Р-раз!

Капелюх накрив блюдце. Бджола опинилася в полоні, зсередини солом'яної тюрми долинуло обурене дзижчання й ледь чутні звуки ударів: полонянка билася об канотье. Зиркнувши на Анну переможно, Коваленко відкинувся на спинку стільця, поклав ногу на ногу, поцікавився:

– Пропозиція в силі?

– Яка саме?

Гліб клацнув вказівним пальцем по горлу.

– А-а-а... Горілку чи...

– Вашу горілку вже пив. Наливка – спокусливо.

– Христя також робить добрий кальвадос.

– Ну, хай.

Анна махнула рукою, і Христина з'явилася, мов та бджола – не знати звідки. Коваленко не стримав здивованого присвисту. Виявляється, увесь цей час помічниця була десь тут, поруч, не зводила з них очей.

– Гостеві смакуватиме кальвадос, – мовила Анна.

– Смоли йому гарячої, – почулося у відповідь.

– Христю! – господиня піднесла голос.

– Прощення просимо.

Христина відійшла, а Коваленко спитав, проводжаючи її кивком:

– Вона все знає?

– При ній у цьому домі можна говорити будь про що. За паркан не вийде. Дівчина швидше язика собі відкусить.

– Дивна відданість. У наш час дивна, маю на увазі.

– Це все, що вас перейняло? Крім полювання на бджіл, звісно, – Анна всміхнулася кутиками губ.

Коваленко подався вперед, забрав ногу з ноги, поклав лікті на стіл.

– Отже, вашого чоловіка навмисне вбили під виглядом банального пограбування. А пограбувати для повноти картини чомусь забули. Пардоньте, тут у вас щось із логікою негаразд. Кажу вам як газетяр, звиклий ставити все під сумнів.

– Що саме негаразд? – поцікавилася Анна спокійно.

– Я розумію, ви шоковані. Пережили стрес, утратили кохану людину. Емоції вимагають звинуватити в цьому весь світ. Бо не хочеться жити з тим, що слідчого Вольського, даруйте за грубість, зарізав вуличний апаш. Всесвітню змову уявити й прийняти легше.

– Не прошу давати пояснення вашому скепсису. Де проріхи в моїй логіці?

– Я знаюся на навмисних убивствах. Звісно, як кримінальний репортер. Вони мають виглядати бездоганно. Тобто у вашому випадку гаманець і брегет убивця справді мав би забрати. Якщо він той, за кого ви його маєте, – найманий. Лишивши гроші й цінності в кишенях жертви, він перекреслив власні ж наміри. Поліція пропустила очевидне повз увагу, і тут не дивуюся. Хоча справді пересічний слідчий міг би загадатися над питанням бодай для себе: чому ж лиходій не забрав здобич, не обчистив кишені трупа. Йому ж ніхто й ніщо не заважало. Але бог із ним. Припустімо, апаш злякався сам себе. Власного вчинку. Не мав наміру вбивати. Вбив. Чкурнув геть. Можете кидати в мене камінням, проте для поліції, як і для мене, саме такий розвиток подій виглядає логічним.

– Бо ані поліція, ані тим більше ви не були там, коли Івана вбивали, – Анна лишалася незворушною. – Ви не бачили того вбивцю. Не знаєте, як він діяв. І головне – знаєте лише один клаптик із загальної картини. Вам, пане Коваленку, доведеться або вислухати мене й повірити моїм словам та висновкам. Або випити чарку кальвадосу, дати слово тримати в таїні почуте в цьому домі, піти й бажано ніколи більше не докучати.

Христина винесла на круглій срібній таці кришталеву карафку з коричневою рідиною. Поставила на стіл перед Глібом, поруч виставила пузату чарку на товстенькій ніжці. Гість показав на чарку:

– Одна. А...

– Я не хочу. Соромитесь пити без компанії?

– Такі не мають сорому, – знову не втрималася Христя.

– Хто б сперечався. Я пас. Навіть сам себе почастую.

Коваленко налив собі напою. Підніс до носа, втягнув ніздрями аромат. Намить блаженно замружив очі.

– Якщо на смак так само божественно...

Христина знову залишила їх. Гліб випив, смакуючи, прицмокнув язиком. Навіть потримав напій у роті перед ковтком.

– Пропоную такий варіант. Я випив чарку, але не піду. Готовий вислухати вас і спробую повірити в почуте.

- Я в дурній ситуації, - визнала Анна. - Мушу доводити вам щось, переконувати.

- Маєте в тому інтерес.

- Тому й переступаю через себе.

- Якщо все, що ви розповіли про вашу участь у чоловічій службі, - правда, ви таки повинні вийти з полону власних звичок.

- Поясніть.

- Ви, пані Вольська, звикли, що чоловік слухав вас, чув і вірив вашим словам та висновкам. Не ставив їх під сумнів.

- Тому й зробився одним із кращих сищиків, - це прозвучало з погано прихованою гордістю.

- Але мені не треба слави кращого сищика, - парирував Коваленко. - Для мене ваші слова - лише слова.

- Хіба ви забули мою пропозицію? Зараз я допомагаю вам зробити сенсаційну публікацію. Яка напевне вас прославить. Слави не буває багато.

- Ту, яку маю, здобув без сторонньої допомоги, - він помітив багрян timer спалах на щоках Анни, вибачився скоромовкою: - Даруйте ще раз, ситуація незвична, надалі добиратиму вислови.

- Моя допомога чоловікові не була сторонньою, - сухо мовила Анна.

- Все-все, більше не буду! - Коваленко засовався на стільці, йому справді стало ніяково. - Та у нас із вами загалом інакша розмова, інакша спроба порозумітися. Гаразд, нехай я зроблю сенсаційну публікацію. Але ж мушу повірити всьому, аби сенсація не вдарила бумерангом, не перетворилася на пшик. Ось чому, Анно Ярославівно, я прошу підтвердити свою розповідь переконливими доказами.

Замість відповіді вона підвелася. Взяла карафку, налила гостеві ще порцію. Заговорила, лишившись стояти, і дивилася на Гліба з висоти свого зросту.

- Ви, добродію, не помітили, що вже відповіли на власне запитання. Злочин мав би виглядати бездоганно, якщо вбивця - професійний найманець. А вбивство із замітанням слідів - його ремесло. Особа ж, яка під виглядом грабіжника напала на нас і вбила мого чоловіка, - вбивця без досвіду. Він, пане Коваленку, взагалі не грабіжник. Випадкова людина, котру нацькували на Івана Вольського, слідчого розшукової поліції. Їм заважав не чоловік такої собі Анни Вольської, а таки сищик. Вони не знали нашої з Іваном родинної таємниці. З дороги їм треба було прибирати мене, хай би там як це не прозвучало.

- Їм - це кому?

- Поки не знаю. Моя пропозиція - з'ясувати це разом. Будьте здорові.

- Будьмо.

Гліб так само повільно, смакуючи, випив другу чарку.

– Тепер – факти, – упевнено повела далі Анна. – На нас напав зовсім молодий чоловік, вбраний як студент. Проте я більш ніж упевнена: це не маскарад, подібний до вашого. Він справді студент. Ви можете за бажанням згадати кількох молодих душогубів. Іван колись розказав про підлітка-вбивцю. Шістнадцять років, роздобув десь револьвер, застрелив матір свого товариша, пограбував. Потім, коли вистежили, з того ж револьвера відстрілювався до останнього патрона, примудрився вбити городского. Але чи є професійні вбивці серед студентів? Якщо йдеться не про терористів-бомбістів на кшталт «Народної волі». Тільки не згадуйте, будь ласка, студентів із романів пана Достоевського, випадок не той.

– Студент-убивця може бути. Самі щойно сказали. Проте маєте рацію: студентів-грабіжників не пригадую.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, купив полную легальную версию (https://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=66019354&lfrom=362673004) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.

notes

Примечания

1

Урочище в центральній частині Києва. У процесі активної розбудови міста було засипане.

2

Один із перших стаціонарних театрів Києва з постійною театральною трупю. Заснований у 1898 році, вистави відбувалися в домі французького підприємця Огюста Бергонье (перетин Фундуклеївської (тепер – Богдана Хмельницького) і Пушкінської вулиць). Там же з кінця XIX ст. влаштовували кіносеанси.

3

Найвідоміша та найпопулярніша в Києві кондитерська, заснована власником цукеркової фабрики Бернардом Семадені (1845-1907). Містилася на Хрещатику, навпроти Міської думи.

4

Місцевість у Києві, розташована на узгір'ї між Подолом та Лук'янівкою. Назва походить від поселення етнічних татар, ремісників і торгівців. Активна її забудова почалася з другої половини XIX ст.

5

Путілін, Іван Дмитрович (1830-1893) – перший начальник розшукової поліції Санкт-Петербурга.

6

Шевляков, Михайло Вікторович (1865-1913) – російський журналіст, письменник. Автор першої збірки оповідань про пригоди Івана Путіліна, яка була свого часу дуже популярна серед читачів.

7

Кримінальна субкультура, яка існувала наприкінці XIX – поч. XX ст. у Парижі. Основна кримінальна спеціалізація – вуличні пограбування, що часто завершувалися вбивствами. Назва поширилася за межі Франції як загальне визначення вуличних бандитів.